

บทที่ 3

สภาพทั่วไปของภาคกลาง

3.1 ลักษณะทางกายภาพ

3.1.1 ที่ตั้งและเขตการปกครอง

ภาคกลางตั้งอยู่ระหว่าง latitude 14 องศา 7 ลิปดาเหนือถึง 15 องศา 30 ลิปดาเหนือและ longitude 99 องศา 40 ลิปดาตะวันออก ถึง 101 องศา 37 ลิปดาตะวันออก แบ่งเขตการปกครองเป็น 6 จังหวัดคือจังหวัดชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา ลพบุรีและสระบุรี มีเนื้อที่รวมกันประมาณ 16,593.475 กม.² คิดเป็นร้อยละ 3.20 ของเนื้อที่ประเทศ จังหวัดที่มีเนื้อที่มากที่สุดคือจังหวัดลพบุรีมีเนื้อที่ประมาณ 6,199.753 กม.² หรือร้อยละ 37.36 ของเนื้อที่ภาค รองลงมาได้แก่ จังหวัดสระบุรีมีเนื้อที่ประมาณ 3,576.486 กม.² หรือร้อยละ 21.55 ของเนื้อที่ภาค จังหวัดที่มีเนื้อที่น้อยที่สุดคือจังหวัดสิงห์บุรี มีเนื้อที่ประมาณ 822.478 กม.² หรือร้อยละ 4.98 ของเนื้อที่ภาค ใน 6 จังหวัดนี้แบ่งการปกครองเป็น 52 อำเภอ 3 กิ่งอำเภอ 607 ตำบล และ 4,720 หมู่บ้าน ครอบคลุมการปกครองท้องถิ่นในรูปเทศบาล 15 แห่ง และสุขาภิบาล 65 แห่ง (ดูตาราง 3.1) อาณาเขตติดต่อของภาคกลางมีดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดอุทัยธานี นครสวรรค์และ เพชรบูรณ์

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดชัยภูมิ และ นครราชสีมา

ทิศใต้ ติดต่อกับ จังหวัดนครปฐม นนทบุรี ปทุมธานีและนครนายก

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัดอุทัยธานี และสุพรรณบุรี

ตาราง 3.1 พื้นที่และเขตการปกครองของจังหวัดในภาคกลาง

ลำดับ	จังหวัด	พื้นที่		การปกครองส่วนภูมิภาค				ส่วนท้องถิ่น	
		ตร. กม.	ร้อยละ	อำเภอ	กิ่งอ.	ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาล	สุขาภิบาล
1.	ชัยนาท	2,469.746	14.66	6	-	50	420	2	6
2.	สิงห์บุรี	822.478	4.96	6	-	43	353	1	6
3.	อ่างทอง	968.372	5.84	7	-	73	498	2	7
4.	พระนครศรีอยุธยา	2,556,640	15.41	16	-	208	1,456	3	19
5.	ลพบุรี	6,199.753	37.36	7	2	123	1,045	3	10
6.	สระบุรี	3,576.486	21.55	10	1	110	948	4	16
ยอดรวมภาคกลาง		16,593.485	100	52	3	607	4,720	15	65

ที่มา: กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.1.2 ลักษณะทางภูมิศาสตร์

3.1.2.1 ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศของภาคกลางจัดอยู่ในเขตภูมิอากาศแบบทุ่งหญ้าเมืองร้อน (Savanna) มีฤดูฝนและฤดูแล้งที่เห็นเด่นชัด ภัยที่ได้รับอิทธิพลผสมผสานระหว่างวันออกเฉียงใต้ ในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์จะพัดพาเอาความหนาวเย็นจากสาธารณรัฐประชาชนจีนเข้ามา และในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายนจะได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งจะพัดพาเอาความชุ่มชื้นจากทะเล โดยเฉพาะจากทะเลอันดามันและอ่าวเบงกอลทำให้มีเมฆมากและฝนตกชุก ฤดูกาลของภาคกลางแบ่งออกได้เป็น 3 ฤดู ดังนี้

ฤดูร้อน เริ่มประมาณเดือนกุมภาพันธ์ไปจนถึงกลางเดือนพฤษภาคมและจะร้อนที่สุดในเดือนเมษายน

ฤดูฝน เริ่มเมื่อลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดปกคลุมประเทศไทยประมาณกลางเดือนพฤษภาคมไปสิ้นสุดประมาณเดือนตุลาคม โดยจะมีฝนตกชุกในเดือนสิงหาคมและกันยายน

ฤดูหนาว เริ่มเมื่อลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดเข้าสู่ประเทศไทยประมาณกลางเดือนพฤศจิกายนจนถึงประมาณกลางเดือนพฤษภาคม

สำหรับอุณหภูมิเฉลี่ยในแต่ละจังหวัดของภาคกลางไม่ค่อยแตกต่างกันมากนักคืออยู่ในช่วงระหว่าง 27-28 องศาเซลเซียส จากสถิติภูมิอากาศของกรมอุตุนิยมวิทยาในคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2494-2523) มีอุณหภูมิค่าสุดเฉลี่ย 23.3 องศา และมีอุณหภูมิเฉลี่ยในฤดูร้อนประมาณ 28.9-30.3 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยอยู่ในช่วงระหว่างร้อยละ 68-78 โดยมีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยในคาบ 30 ปี ประมาณร้อยละ 73.9 ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยสูงสุดประมาณร้อยละ 98.7 และต่ำสุดประมาณร้อยละ 56.7 ปริมาณฝนเฉลี่ย 1,102.2 มม. และมีจำนวนวันที่ฝนตกเฉลี่ย 82.6 วัน (ดูตาราง 3.2)

ตาราง 3.2 แสดงปริมาณฝนและจำนวนวันที่ฝนตกของจังหวัดน่านภาคกลาง พ.ศ.2521-2530

เดือน	ปริมาณน้ำฝน(ม.ม.)	จำนวนวันที่ฝนตก
มกราคม	3.2	0.6
กุมภาพันธ์	19.5	1.2
มีนาคม	12.4	1.2
เมษายน	45.4	4.0
พฤษภาคม	130.5	9.1
มิถุนายน	107.8	10.7
กรกฎาคม	157.9	12.6
สิงหาคม	153.1	13.7
กันยายน	284.7	16.1
ตุลาคม	130.2	9.7
พฤศจิกายน	44.3	3.3
ธันวาคม	4.2	0.4
รวมทั้งปี	1,102.2	82.6

ที่มา: กรมอุตุนิยมวิทยา กระทรวงคมนาคม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.1.2.2 ลักษณะภูมิประเทศ

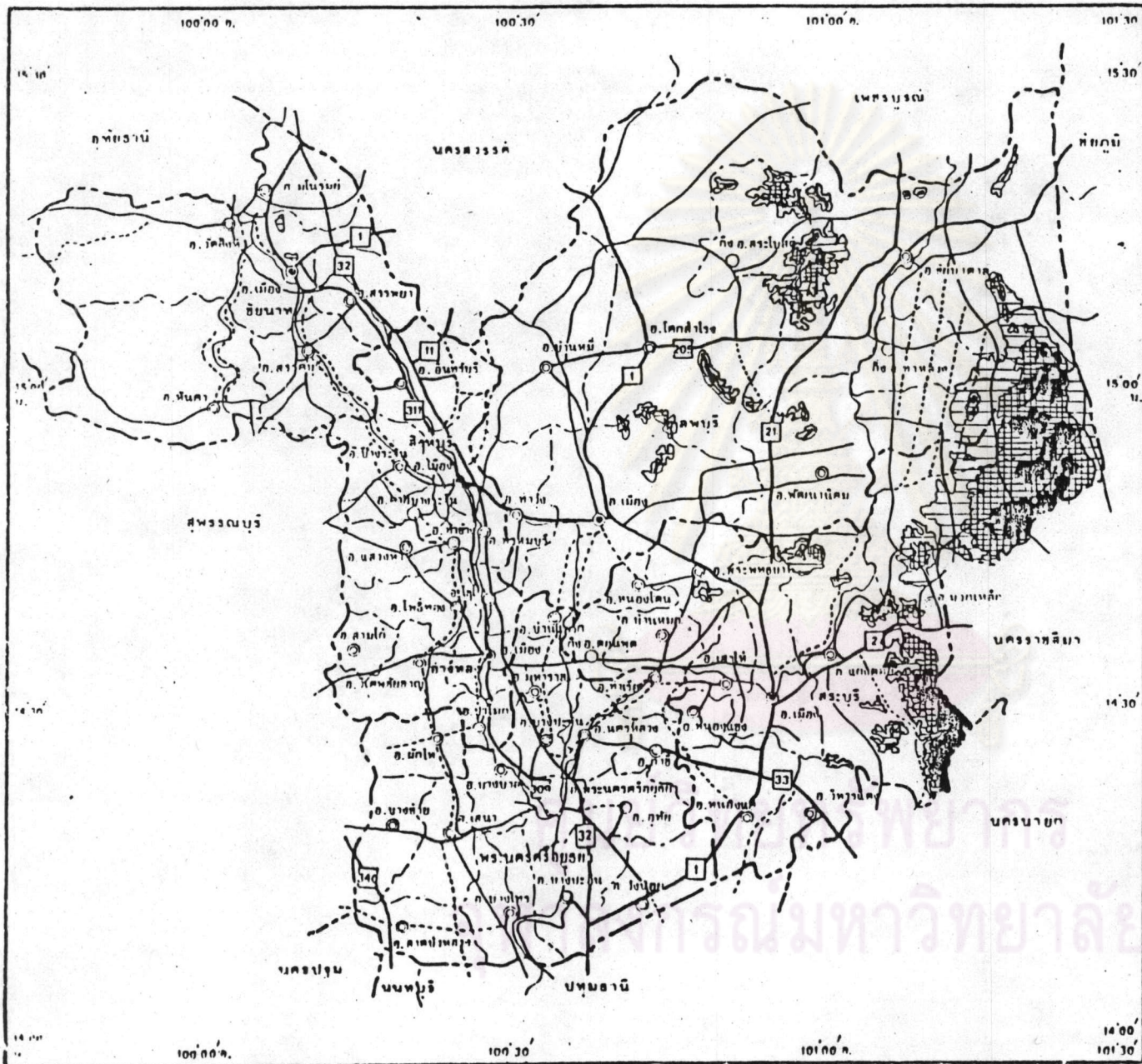
ลักษณะภูมิประเทศของภาคกลางส่วนใหญ่เป็นที่ราบที่เกิดจากการที่น้ำพัดพาเอาเศษหิน เศษดิน กรวดทรายและตะกอนมาทับถมกันเป็นเวลาสั้นๆ ปี บริเวณที่ราบภาคกลางนี้กินอาณาเขตต่อเนื่องจากตอนล่างของภาคเหนือลงมาจนจดอ่าวไทย นับเป็นที่ราบกว้างใหญ่ที่สุดของประเทศ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาตามโครงสร้างทั่วไป สามารถแบ่งลักษณะภูมิประเทศได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1) บริเวณที่ราบดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณนี้เริ่มตั้งแต่จังหวัดชัยนาทลงไปจนจดอ่าวไทย มีลักษณะเป็นที่ราบกว้างใหญ่อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 0-20 เมตร เช่นบริเวณจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 4.5 เมตร และจังหวัดชัยนาทซึ่งอยู่ตอนบนสุดของภาค มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 15-20 เมตร ภาคกลางมีแม่น้ำลำคลองไหลผ่านหลายสาย เมื่อฤดูน้ำหลาก น้ำจะไหลบ่าล้นริมฝั่งแม่น้ำลำคลองท่วมพื้นที่ราบลุ่มทุกทั่วไป แม่น้ำสายสำคัญ ๆ ได้แก่

แม่น้ำเจ้าพระยา เกิดจากแควสาขา ปิง วัง ยม น่าน ที่ต้นน้ำในภาคเหนือและไหลมารวมกันเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาที่จังหวัดนครสวรรค์ แล้วจึงไหลเข้าสู่พื้นที่ภาคกลาง ผ่านจังหวัดชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี กรุงเทพมหานคร และไหลลงสู่อ่าวไทยที่จังหวัดสมุทรปราการ

แม่น้ำน้อย ไหลแยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งขวาที่อำเภอเมืองชัยนาท แล้วไหลคู่ไปกับแม่น้ำเจ้าพระยา ผ่านพื้นที่จังหวัดสิงห์บุรี และอ่างทองก่อนจะไหลมาบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยาที่อำเภอบางไทร ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แม่น้ำลพบุรี แยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งซ้ายที่อำเภอเมืองสิงห์บุรี ไหลไปทางตะวันออก เข้าสู่เขตจังหวัดลพบุรี แล้ววกลงมาเข้าสู่เขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและมาบรรจบกับแม่น้ำป่าสักที่อำเภอพระนครศรีอยุธยา ก่อนไหลลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยาอีกครั้งหนึ่ง

การศึกษาเพื่อกำหนดแนวทาง
การวางแผนพัฒนา
จังหวัดสระบุรี

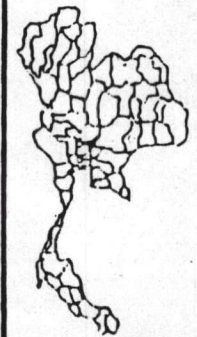
แสดง สภาพภูมิประเทศ

- ทางหลวงแผ่นดิน
- ทางหลวงจังหวัด
- ทางส่วนราชการอื่น
- ทางรถไฟ

- ความสูง 0-100 เมตร
- ความสูง 100-300 เมตร
- ความสูง 300-500 เมตร
- ความสูงมากกว่า 500 เมตร

พิกัด: กรมแผนที่ทหาร

- เขตจังหวัด
- เขตอำเภอ
- เขตตำบล
- ที่ตั้งจังหวัด
- ที่ตั้งอำเภอ
- ที่ตั้งกิ่งอำเภอ
- แม่น้ำ

แผนที่ 3.1

แม่น้ำป่าสัก ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาเพชรบูรณ์ ไหลผ่านพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ลพบุรี สระบุรี และไหลเข้าเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยาแล้วจึงไหลลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งซ้ายที่บริเวณอำเภอพระนครศรีอยุธยา

แม่น้ำท่าจีน แยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งขวาในเขตอำเภอเมืองชัยนาท ไหลคู่ไปกับแม่น้ำเจ้าพระยาและไหลลงสู่อ่าวไทยที่จังหวัดสมุทรสาคร แม่น้ำนี้เมื่อไหลผ่านจังหวัดชัยนาท เรียกว่า "แม่น้ำมะขามเฒ่า"

2) บริเวณขอบที่ราบ (Marginal Plain) เป็นลักษณะภูมิประเทศที่เป็นที่ราบแคบ ๆ ที่เกิดจากหินที่สึกกร่อนกลายเป็นดิน และมีน้ำ เป็นตัวการที่ทำให้เศษหิน เศษดิน เหล่านี้มาทับถมกันจนบริเวณเชิงเขาและในส่วนของที่ราบลุ่มแม่น้ำ ลักษณะภูมิประเทศแบบนี้จะพบในพื้นที่บางส่วนของจังหวัดลพบุรี และสระบุรี โดยเฉพาะในเขตอำเภอโคกสำโรงจนถึงชัยบาดาล จะมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสลับลูกเนินเตี้ย ๆ ซึ่งสึกกร่อนมาจากหินปูน หินชนวนและหินดินดาน ทำให้ดินมีสีเทาเข้มถึงดำ นอกจากนี้บางบริเวณมีหินอัคนีแทรกขึ้นมาเป็นหย่อม ๆ มีหินปะชอลค์และหินแอนดีไซต์ปนอยู่ด้วย บางแห่งมีแร่เหล็ก เช่นที่เขาคันทวนในเขตอำเภอเมืองลพบุรี ซึ่งบริษัทปูนซีเมนต์ไทยผลิตแร่บ่อนโรงงานกลูกลงเหล็กของบริษัทที่ตำบลท่าหลวง อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พื้นที่บริเวณขอบที่ราบนี้ปัจจุบันเป็นเขตที่มีความสำคัญในการปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ถั่วเขียว มันสำปะหลังและอื่น ๆ ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ

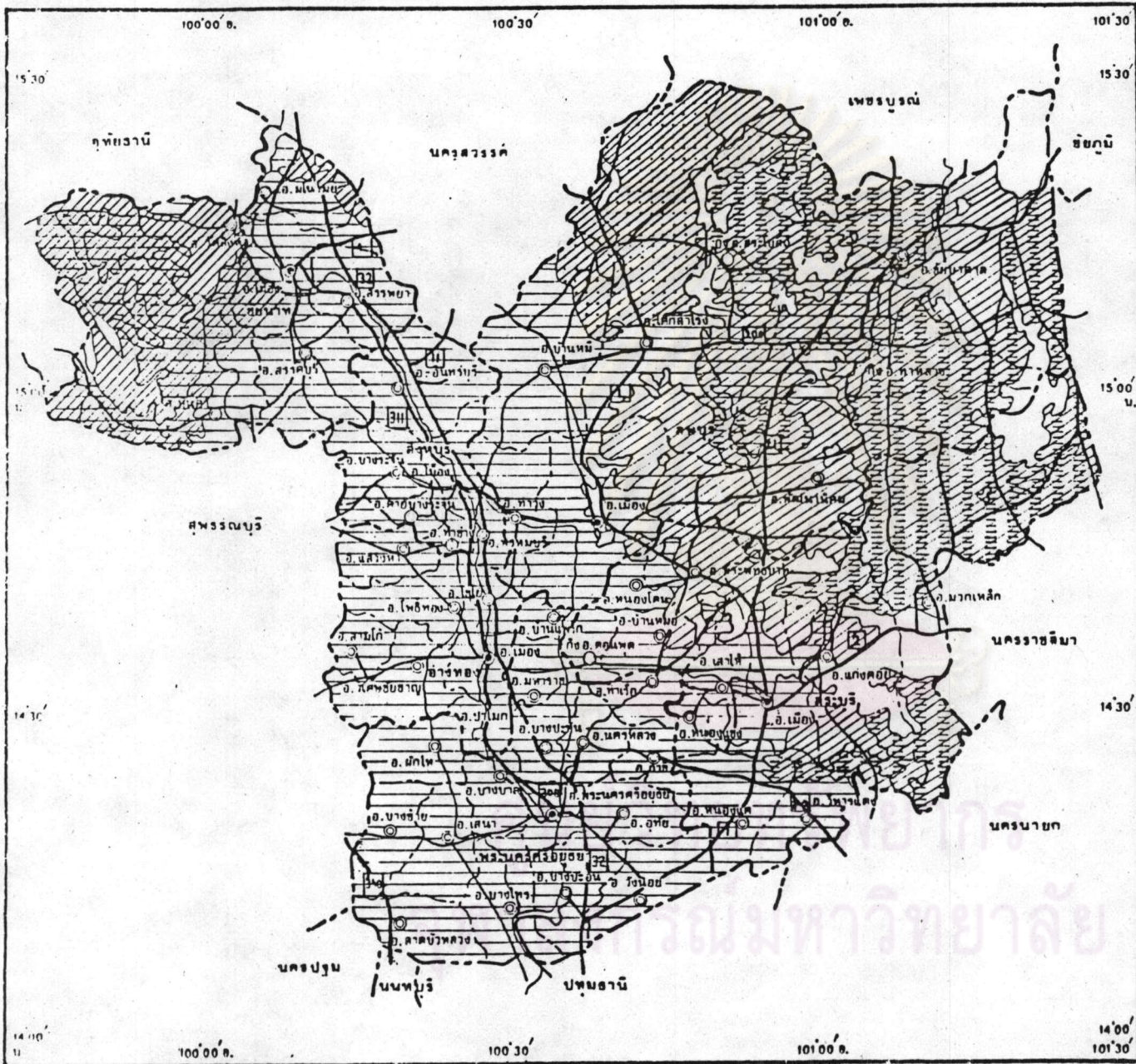
3.1.3 การใช้ประโยชน์ที่ดิน

เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศของภาคกลางประกอบด้วยพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำ พื้นที่ราบสลับลูกเนินและพื้นที่ที่เป็นภูเขา ทำให้ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินมีความหลากหลาย โดยเฉพาะพื้นที่ถือครองเพื่อเกษตรกรรม มีทั้งพื้นที่นา พื้นที่ปลูกพืชไร่ พื้นที่ปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น และพื้นที่เพื่อการเลี้ยงสัตว์ รวมทั้งพื้นที่บ้านพักด้วย วิทยานิพนธ์ พ.ศ.2529 ภาคกลางมีเนื้อที่ป่าไม้จำนวน 233,677 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.25 ของเนื้อที่ภาค มีเนื้อที่ถือครอง

เพื่อการเกษตรจำนวน 233,677 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 74.45 ของเนื้อที่ภาค และเนื้อที่ที่
 ไม้ค้ำจាំแนวลักษณะการไร่ประโยชน์ที่ดินอีก 2,415,664 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 23.29 ของ
 เนื้อที่ภาค (ตาราง 3.3) สำหรับเนื้อที่ถือครองเพื่อการเกษตรในภาคกลางส่วนใหญ่นำไปใช้
 การทำนา และปลูกพืชไร่ (แผนที่ 3.2) คิดเป็นร้อยละ 63.05 และร้อยละ 30.41 ของ
 เนื้อที่ถือครองทั้งหมด และคิดเป็นเนื้อที่ประมาณร้อยละ 46.95 ของเนื้อที่ภาค ส่วนเนื้อที่
 ถือครองที่เหลือเป็นเนื้อที่ปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้นร้อยละ 2.52 เป็นที่อยู่อาศัยร้อยละ 2.36
 และอื่นาร้อยละ 1.65 คิดเป็นร้อยละ 1.87, 1.76 และ 1.65 ของเนื้อที่ภาค ความสำคัญ
 เนื้อที่ถือครองเพื่อการเกษตรเหล่านี้มีลักษณะการถือครอง เป็นของตนเองร้อยละ 57.70
 เป็นที่เช่าร้อยละ 37.23 และอื่นาร้อยละ 5.07

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินช่วงปี พ.ศ. 2525-
 2529 พบว่าภาคกลางมีเนื้อที่ป่าลดลง 15,698 ไร่ หรือลดลงร้อยละ 0.15 ของเนื้อที่
 ภาค เนื้อที่ถือครองเพื่อการเกษตรลดลง 128,703 ไร่ หรือลดลงร้อยละ 1.24 ของเนื้อที่
 ภาค ไร่นามีพื้นที่ทำนาลดลง 172,828 ไร่ พื้นที่ปลูกพืชไร่ลดลง 34,528 ไร่ พื้นที่อยู่อาศัย
 เพิ่มขึ้น 35,170 ไร่ พื้นที่ปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้นเพิ่มขึ้น 33,976 ไร่ และพื้นที่อื่น ๆ เพิ่มขึ้น
 9,505 ไร่ ส่วนลักษณะการถือครองนั้นพบว่าเกษตรกรมีที่ดินเป็นของตนเองลดลงโดยตลอด
 ไร่นาลดลง 1,103,859 ไร่ หรือลดลงเฉลี่ยปีละ 275,965 ไร่ และมีการเช่าที่ดินเพิ่มขึ้น
 752,390 ไร่ หรือเพิ่มเฉลี่ยปีละ 188,098 ไร่

สำหรับสมรรถนะของดินในเขตภาคกลางนั้น มีพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับ
 การทำนา 6,165,530 ไร่ หรือร้อยละ 60 ของเนื้อที่ภาค ส่วนใหญ่อยู่ทางตอนเหนือ
 ตอนกลางและตอนใต้ของภาค ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ลพบุรี ชัยนาทและสระบุรี
 รองลงมาเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับปลูกพืชไร่คิดเป็นเนื้อที่ 2,653,820 ไร่ หรือร้อยละ
 26 ของเนื้อที่ภาค ส่วนใหญ่อยู่ในเขตจังหวัดลพบุรี ชัยนาทและสระบุรี ที่เหลือเป็นพื้นที่ที่
 ไม้เหมาะสมสำหรับปลูกพืชหัวบและพื้นที่น้ำ (แผนที่ 3.3) ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับการใช้
 ประโยชน์ที่ดินพบว่า การใช้ประโยชน์ที่ดินโดยทั่วไปมีความสอดคล้องกับสมรรถนะดิน และ
 มีการใช้ประโยชน์ที่ดินผิดประเภทเพียงเล็กน้อย ไร่นาจะอยู่ในบริเวณสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา

การศึกษาเพื่อกำหนดแนวทาง
การวางแผนพัฒนา
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

แสดง: การใช้ที่ดิน พ.ศ. 2524

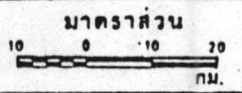
- ไม้ผลและไม้ยืนต้น
- นาข้าว
- พืชไร่
- ที่รกร้างว่างเปล่า
- ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์
- พื้นที่น้ำ
- พื้นที่อื่นๆ
- เขตพื้นที่ที่เพื่อใช้ประโยชน์ราชการทหาร

ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน

- เขตจังหวัด
- เขตอำเภอ
- เขตตำบล
- ที่ตั้งจังหวัด
- ที่ตั้งอำเภอ
- ที่ตั้งกิ่งอำเภอ
- แม่น้ำ

แผนที่ 3.2

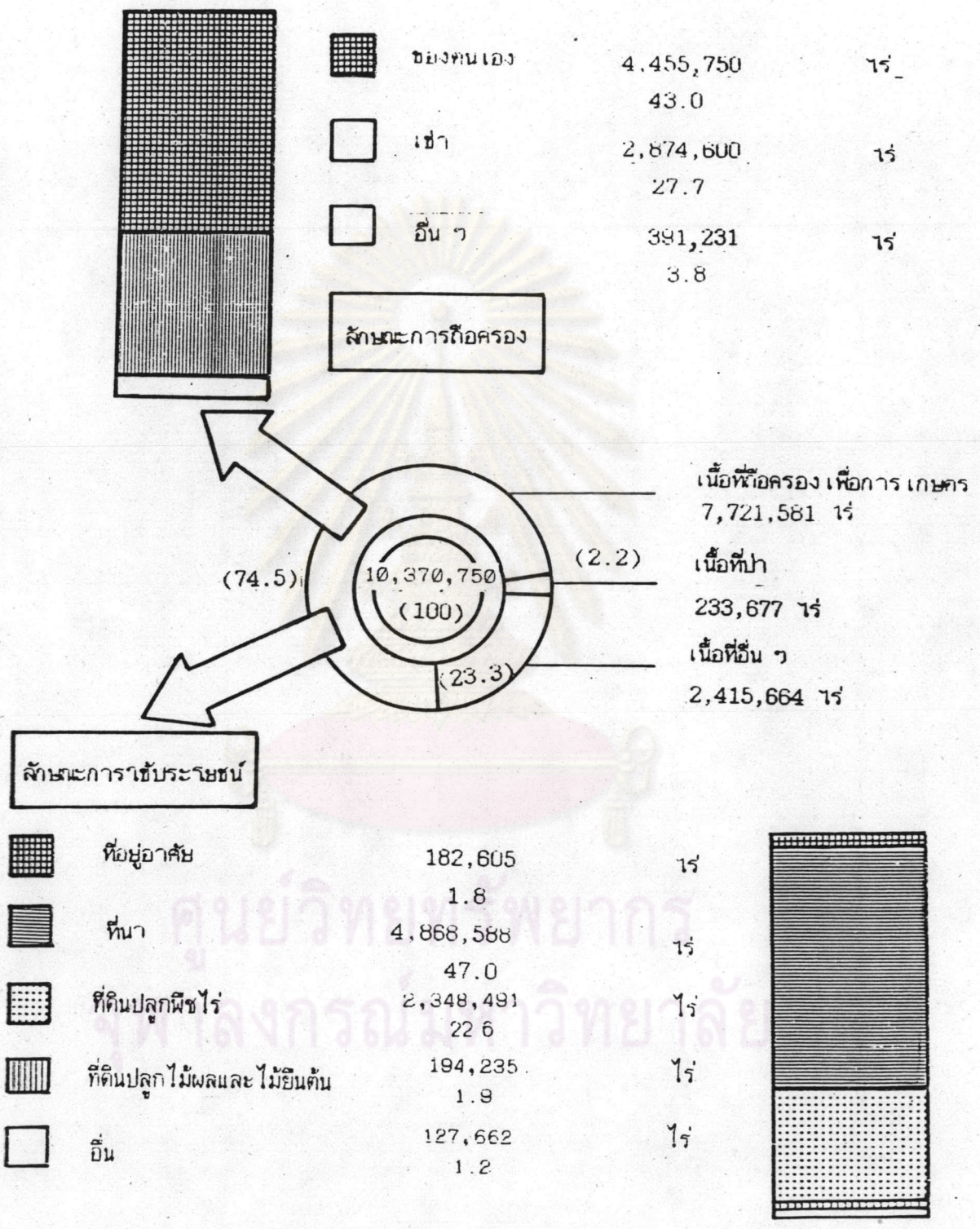

ตาราง 3.3 การใช้ประโยชน์ที่ดินของภาคกลาง พ.ศ. 2525 และ 2529

ลำดับ	การใช้ที่ดิน	พ.ศ. 2525		พ.ศ. 2529		การเปลี่ยนแปลง	
		เนื้อที่(ไร่)	x	เนื้อที่(ไร่)	x	เนื้อที่(ไร่)	x ต่อปี
1.	เนื้อที่ป่าไม้	249,375	2.40	233,677	2.25	-15,698	-1.57
2.	เนื้อที่อาคารและการเกษตร	7,850,284	75.70	7,721,581	74.45	-128,703	-0.41
2.1	ลักษณะการถือครอง	7,850,284	100.0	7,721,581	100.0		
	-ของตนเอง	5,559,609	70.82	4,455,750	57.70	-1,103,859	-4.86
	-เช่า	2,122,210	27.03	2,874,600	37.23	752,390	8.86
	-อื่นๆ	168,465	2.15	391,231	5.07	222,766	33.06
2.2	ลักษณะการใช้ประโยชน์	7,850,284	100.0	7,721,581	100.0		
	-ที่อยู่อาศัย	147,435	1.88	182,605	2.36	35,170	5.96
	-ที่นา	5,041,414	64.21	4,868,588	63.05	-172,826	-0.86
	-พืชไร่	2,382,019	30.36	2,348,491	30.41	-34,528	-0.36
	-ไม้ผลและไม้ยืนต้น	160,259	2.04	194,235	2.52	33,976	5.30
	-พืชผักและไม้ดอก	6,460	0.08	14,542	0.19	8,082	31.28
	-ที่รกร้างว่างเปล่า	12,582	0.06	14,946	0.19	2,364	4.70
	-ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	79,379	1.01	77,622	1.01	-1,757	-0.55
	-ที่อื่นๆ	19,736	0.25	20,552	0.27	816	1.03
3.	เนื้อที่น้ำได้จำนวน	2,271,263	21.90	2,415,664	23.29	144,401	1.59
	รวมเนื้อที่ทั้งหมด	10,370,222	100.0	10,370,922	100.0	-	-

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

แผนภูมิ 3.1 การใช้จ่ายรายชันท้องถิ่นของภาคกลาง พ.ศ. 2529

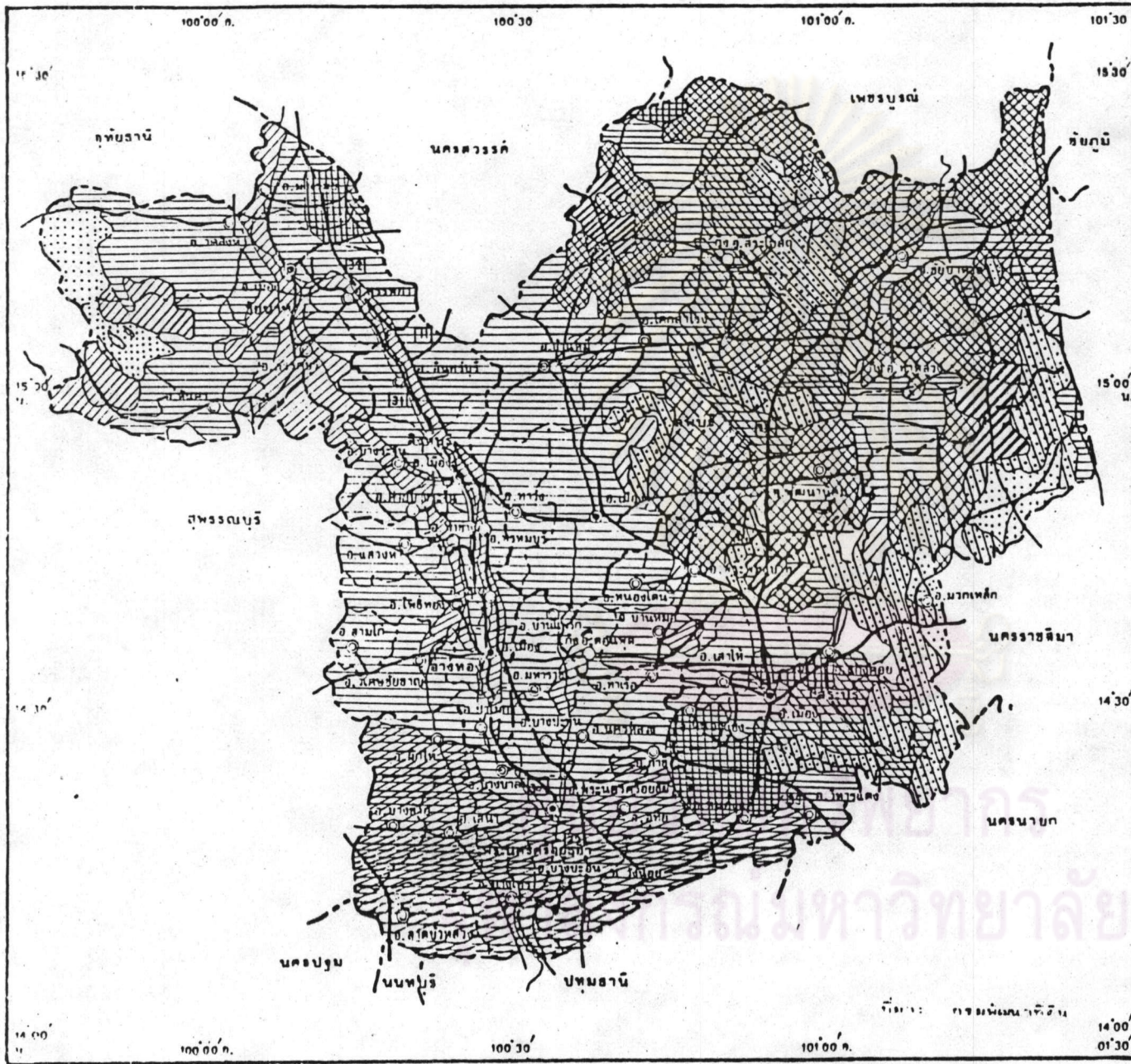

ที่มาแห่งข้อมูลสถิติ : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตาราง 3.4 สมรรถนะดินในเขตภาคกลาง

ลำดับ	ประเภท	สมรรถนะดินจำแนกเป็นรายจังหวัด(ไร่)						
		รวม	ชัยนาท	สิงห์บุรี	อ่างทอง	อยุธยา	ลพบุรี	สระบุรี
1.	พื้นที่เหมาะสมสำหรับปลูกพืชไร่	2,718,785	479,440	126,500	92,530	22,670	1,541,480	391,200
2.	พื้นที่เหมาะสมสำหรับทำนา	6,179,146	950,760	396,880	520,660	1,560,070	1,797,350	939,810
3.	พื้นที่ไม่เหมาะสมสำหรับการเพาะปลูกพืชทั่วไป	1,540,273	217,050	-	-	-	497,510	780,870
4.	พื้นที่น้ำ	23,290	-	-	-	9,070	14,220	-
รวมทั้งหมด		10,461,494	1,647,250	523,380	613,190	1,591,810	3,850,560	2,111,880

ที่มา: แผนการใช้ที่ดินภาคกลาง กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2528

**การศึกษาเพื่อกำหนดแนวทาง
การวางแผนที่พัฒนา
จังหวัดสุราษฎร์ธานี**

แสดง สมรรถนะดินภาคกลา :

พื้นที่เหมาะสมสำหรับกวางเพาะปลูกพืชไร่ทั่วไป :

- เหมาะสม ต้องการการชลประทาน
- เหมาะสม ไม่ต้องการชลประทาน
- เหมาะสม ต้องการการชลประทานที่เพียงพอ
- เหมาะสม ต้องการการชลประทานที่เพียงพอ

พื้นที่เหมาะสมสำหรับการทำนา :

- เหมาะสมมาก ต้องการการชลประทานที่ดี
- เหมาะสมดี ต้องการการชลประทานที่ดี
- เหมาะสมดี ต้องการการชลประทานที่ดี
- เหมาะสม ต้องการการชลประทานที่ดี

พื้นที่ไม่เหมาะสมสำหรับกวางเพาะปลูกพืชไร่ทั่วไป :

- ว่างใช้สำหรับปลูกไม้ยืนต้นและไม้ประดับ
- ว่างใช้สำหรับปลูกพืชไร่หรือสวนผลไม้

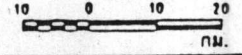
- เขตจังหวัด
- เขตอำเภอ
- เขตตำบล
- ที่ตั้งจังหวัด
- ที่ตั้งอำเภอ
- ที่ตั้งกิ่งอำเภอ
- แม่น้ำ

แผนที่ 3.3

มาตราส่วน

และแม่น้ำน้อยในเขตจังหวัดชัยนาท สิงห์บุรีและอ่างทอง ซึ่งมีการทำนาบนพื้นที่ที่มีสมรรถนะ
 ดินเหมาะสำหรับปลูกพืชไร่ และอีกบริเวณหนึ่ง เป็นพื้นที่เขตติดต่อระหว่างอำเภอพัฒนานิคม
 จังหวัดลพบุรีกับอำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรีซึ่งมีสมรรถนะดินเหมาะสมต่อการทำนา แต่
 ไร่ปลูกพืชไร่

3.1.4 ระบบการคมนาคมขนส่ง

การคมนาคมขนส่งของภาคกลางมี 3 ลักษณะคือ การคมนาคมขนส่งทาง
 รถยนต์ ทางรถไฟและทางน้ำ

3.1.4.1 ทางรถยนต์ เป็นการคมนาคมขนส่งที่สามารถเข้าถึงพื้นที่
 ได้มากที่สุด เนื่องจากมีโครงข่ายเชื่อมร้อยอย่างทั่วถึงทั้งระหว่างภาคกลางกับภาคอื่น ๆ และ
 ภายในภาค เส้นทางที่มีบทบาทสำคัญได้แก่

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 และหมายเลข 32 เป็น
 ทางหลวงที่เชื่อมร้อยติดต่อระหว่างภาคกลางกับภาคเหนือและภาคกลางกับกรุงเทพมหานคร
 และปริมณฑล

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11 และหมายเลข 21 ใช้
 ติดต่อระหว่างภาคกลางกับภาคเหนือ

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 และหมายเลข 205 ใช้
 ติดต่อระหว่างภาคกลางกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 33 ติดต่อระหว่างภาคกลางกับ
 ภาคตะวันออก

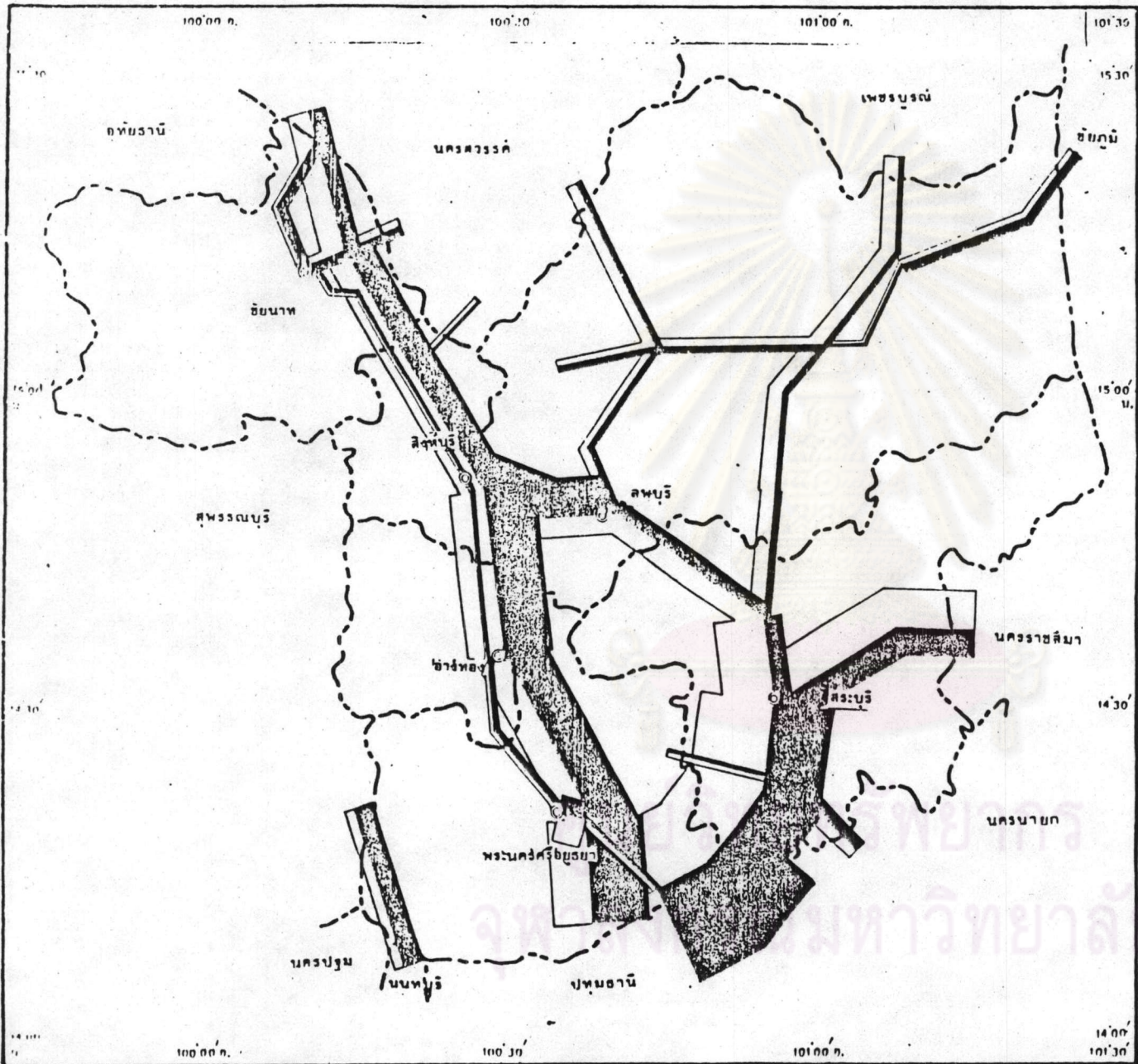
นอกจากนี้ยังมีทางหลวงจังหวัดที่มีความสำคัญในการคมนาคม
 ติดต่อระหว่างภาคกลางกับภาคตะวันตก ได้แก่ ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3003, 3030,

3195 และ 3263 ส่วนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 309 และหมายเลข 311 ใช้เชื่อมมายัง
ติดต่อระหว่างจังหวัดแบ่งเบาการจราจรบนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 32 (แผนที่ 3.4)

จากการสำรวจปริมาณการจราจรบนทางหลวงแผ่นดินในปี
พ.ศ. 2530 (แผนที่ 3.5) พบว่าโครงข่ายการคมนาคมที่ติดต่อกับจังหวัดสระบุรีมีปริมาณ
การจราจรสูงสุดเมื่อเทียบกับจังหวัดในภาคกลาง เส้นทางที่มีปริมาณการจราจรสูงสุดได้แก่
ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ตั้งแต่จังหวัดสระบุรีลงมา โดยเฉพาะจากอำเภอหนองแคถึง
แยกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 32 มีปริมาณการจราจรมากกว่า 14,000 คัน/วัน เป็นรถ
บรรทุกประมาณร้อยละ 60 ส่วนช่วงระหว่างจังหวัดสระบุรีถึงอำเภอหนองแคปริมาณการจราจร
ประมาณ 19,000 คัน/วัน เป็นรถบรรทุกประมาณร้อยละ 45 ของยานพาหนะทั้งหมด

สำหรับทางหลวงที่มีปริมาณการจราจรสูงรองลงมา ได้แก่
ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 32 จากพระนครศรีอยุธยาถึงแยกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1
มีปริมาณการจราจรประมาณ 13,000 คัน/วัน และช่วงระหว่างจังหวัดสิงห์บุรีถึงจังหวัด
อ่างทองมีปริมาณการจราจรประมาณ 12,300 คัน/วัน ส่วนปริมาณการจราจรบนทางหลวง
แผ่นดินหมายเลข 2 ช่วงจังหวัดสระบุรีถึงมวกเหล็กมีประมาณ 10,000 คัน/วัน

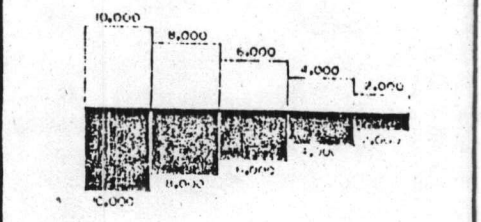
3.1.4.2 ทางรถไฟ เส้นทางรถไฟที่ผ่านภาคกลางมี 2 เส้นทางคือ
ทางรถไฟสายเหนือและทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเริ่มต้นจากกรุงเทพมหานคร
ผ่านเขตจังหวัดปทุมธานีและพระนครศรีอยุธยา แล้วไปแยกจากกันที่ชุมทางบ้านภาชี โดยเส้น
ทางรถไฟสายเหนือผ่านเข้าไปในเขตจังหวัดสระบุรีและลพบุรี แล้วเข้าสู่เขตจังหวัดในภาค
เหนือไปสิ้นสุดที่จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือผ่านจังหวัดสระบุรี
แล้วแยกเป็น 2 เส้นทางที่ชุมทางแก่งคอย สายหนึ่งแยกขึ้นไปทางเหนือเข้าสู่เขตจังหวัด
ลพบุรี แล้ววกไปทางตะวันออกเฉียงใต้บรรจบกับเส้นทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือที่ไปยัง
จังหวัดหนองคาย ส่วนอีกเส้นทางหนึ่งไปทางตะวันออกเฉียงใต้เข้าสู่จังหวัดนครราชสีมา แล้วแยก
เป็น 2 เส้นทาง โดยไปสิ้นสุดที่จังหวัดอุบลราชธานีเส้นทางหนึ่ง และอีกเส้นทางหนึ่งไปสิ้นสุด
ที่จังหวัดหนองคาย

การศึกษาเพื่อกำหนดแนวทาง
การวางแผนพัฒนา
จังหวัดสระบุรี

แสดง: ปริมาณการจราจร ปี พ.ศ. 2530

ปริมาณการจราจรรถยนต์บรรทุก : คัน / วัน

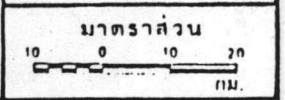

ปริมาณการจราจรรถยนต์โดยสาร : คัน / วัน

- ที่มา: กรมทางหลวง
- เขตจังหวัด
 - เขตอำเภอ
 - เขตตำบล
 - ที่ตั้งจังหวัด
 - ที่ตั้งอำเภอ
 - ที่ตั้งกิ่งอำเภอ
 - ~ แม่น้ำ

แผนที่ 3.5

การขนส่งทางรถไฟ 2 ประเภทคือ การขนส่งสินค้าและการขนส่งผู้โดยสาร การขนส่งสินค้าได้แก่ สินค้าประเภทพืชเศรษฐกิจ น้ำมันแร่ ซีเมนต์และน้ำมัน สถานีรถไฟสำคัญที่ใช้ในการรับส่งสินค้าได้แก่ บางปะอิน ท่าเรือ บ้านหม้อ บ้านหมี่ สระบุรี แก่งคอยและสำนารายณ์ โดยเฉพาะสถานีบ้านหม้อมีปริมาณการรับ-ส่งสินค้ามากที่สุด สำหรับการขนส่งผู้โดยสารนั้นสถานีที่มีความสำคัญได้แก่ บางปะอิน อัญญา บ้านภาชี ท่าเรือ บ้านหม้อ สระบุรี แก่งคอย ลพบุรี และบ้านหมี่ สถานีที่มีผู้ใช้บริการมากที่สุดคือ สถานีอัญญา มีผู้ใช้บริการมากกว่า 1.1 ล้านคน รองลงมาได้แก่ สถานีลพบุรี และสถานีบ้านภาชีมีผู้ใช้บริการมากกว่า 7 แสนคน (ตาราง 3.5)

3.1.4.3 ทางน้ำ สามารถใช้เส้นทางน้ำติดต่อกับจังหวัดภายในภาค จังหวัดในภาคเหนือ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยใช้น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำลพบุรี การคมนาคมทางน้ำในปัจจุบันมีบทบาทลดลงอย่างมาก เมื่อเปรียบเทียบกับในอดีต เนื่องจากการพัฒนาการคมนาคมขนส่งทางรถยนต์นั่นเอง อย่างไรก็ตามการคมนาคมขนส่งทางน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาจะมีบทบาทเพิ่มมากขึ้น เมื่อมีการใช้เส้นทางน้ำจากภาคเหนือและภาคกลางสู่ตลาดต่างประเทศ โดยผ่านกรุงเทพมหานครและออกสู่ท่าเรือชายฝั่งตะวันออก หลังจากโครงการก่อสร้างท่าเรือขนส่งทางน้ำที่จังหวัดนครสวรรค์และพิจิตรดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้ว

ในปัจจุบันการขนส่งสินค้าทางน้ำส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่มีน้ำหนักมากได้แก่ ทราย น้ำมันและพืชเศรษฐกิจ พื้นที่ที่มีการใช้เส้นทางน้ำได้แก่บริเวณอำเภอท่าเรือ นครหลวงพระนครหรืออัญญา บางปะอิน และบางไทร โดยเฉพาะในบริเวณอำเภอท่าเรือ บางปะอินและบางไทรมีไซรส์สำหรับเก็บสินค้าเกษตรอยู่มากมาย

3.1.5 ทรัพยากรธรรมชาติ

3.1.5.1 ทรัพยากรป่าไม้

เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศทางตอนเหนือ ตอนกลาง ตอนใต้และทางตะวันตกของภาคกลางซึ่ง เป็นพื้นที่ส่วนใหญ่มีลักษณะ เป็นที่ราบลุ่ม และมีเพียงพื้นที่

ตาราง 3.5 จำนวนผู้โดยสาร และปริมาณการขนส่งสินค้าทางรถไฟ พ.ศ.2528

ส่ง-รับ

สถานีรถไฟ	ผู้โดยสาร (พันคน)	พืชเศรษฐกิจ (ตัน)	ไม้ซุง, ไม้แปรรูป (ตัน)	ซีเมนต์, ยิปซั่ม (ตัน)	น้ำมันเตาและ อื่น ๆ (ตัน)
บางปะอิน	382	0-0	0-10,462	0-0	0-0
อยุธยา	1,137	60-0	58-0	0-0	0-11
ภาชี	778	13-0	25-0	0-0	0-0
หนองแดง	170	0-0	0-0	0-0	0-0
บ้านปึกนอก	32	15-10	0-0	0-0	0-0
สระบุรี	335	1,178-0	0-0	31-0	0-20
แก่งคอย	258	684-0	0-0	0-0	0-0
ม่วงเหล็ก	74	0-0	0-0	0-0	0-0
แก่งเสือเต้น	29	0-0	0-0	0-0	0-0
ลำน้ำราษี	25	28-905	22-0	0-0	0-0
ท่าเรือ	622	1,076-26,324	0-0	0-0	0-0
บ้านหมอ	393	1,373-5,842	22-25	313,586-78,070	0-6,079
หนองไค	210	0-0	0-0	0-0	0-0
ลพบุรี	789	80-12	0-0	0-0	0-0
บ้านหมี่	331	370-0	0-0	0-0	0-0

ที่มา: การรถไฟแห่งประเทศไทย กระทรวงคมนาคม

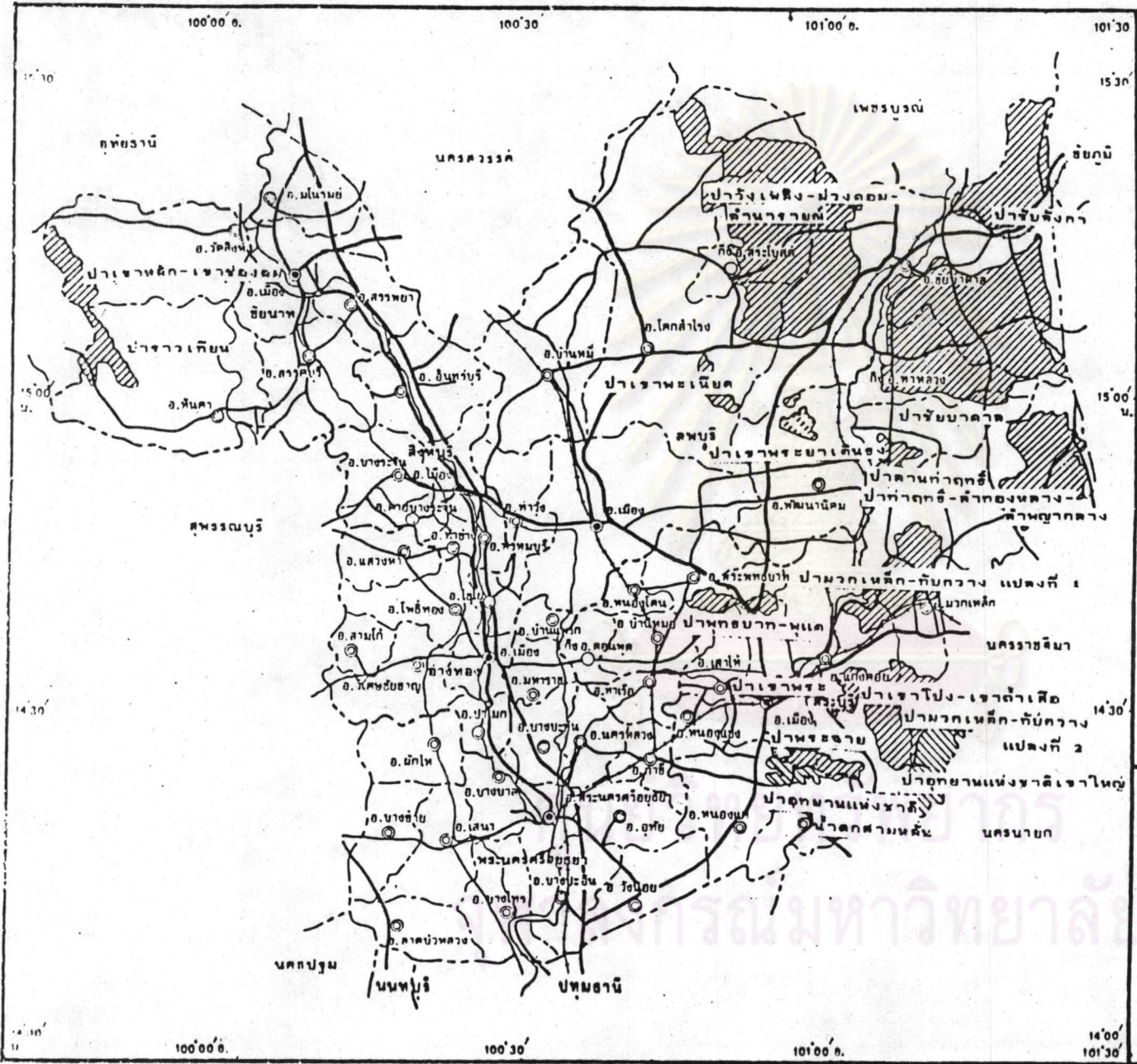
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทางตะวันออกเฉียงเหนือ ตะวันออก และบางส่วนของตะวันตกเฉียงเหนือ เท่านั้นที่มีลักษณะเป็นที่ราบสลับลูกเนินและมีภูเขาอยู่ทั่วไป ดังนั้นพื้นที่ส่วนใหญ่จึงใช้ในการเพาะปลูก และมีพื้นที่เพียงเล็กน้อยเป็นพื้นที่ป่าไม้ ซึ่งจะพบในบริเวณที่เป็นภูเขาและที่ราบสลับลูกเนินในเขตจังหวัดลพบุรี สระบุรี และชัยนาท

ป่าไม้ในภาคกลางมีทั้งประเภทป่าไม้ผลัดใบและไม้ผลัดใบ ซึ่งพบกระจายอยู่ทั่วไป โดยป่าผลัดใบส่วนใหญ่จะผลัดใบในฤดูแล้ง เนื่องจากต้นไม้ไม่ได้รับน้ำเพียงพอในการดำรงชีวิตจึงทิ้งใบเพื่อลดการใช้น้ำ และจะเริ่มแตกใบใหม่เมื่อถึงฤดูฝน ป่าไม้ผลัดใบในภาคกลางจะพบทั้งป่าเบญจพรรณ และป่าแดง (ป่าแพะหรือป่าดง) ซึ่งป่าเบญจพรรณมีลักษณะเป็นป่าโปร่งขึ้นในบริเวณที่มีความชุ่มชื้นดินมีความอุดมสมบูรณ์ พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ไม้ประดู่ ไม้แดง ไม้ตะค้ำรง ไม้สมอไทย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีไม้พุ่มเกิดขึ้นในบริเวณชั้นล่างของป่า เช่น พากไม้ฝ ไม้ซาง ไม้ยาง เป็นต้น ส่วนป่าแดงหรือป่าแพะหรือป่าดงหรือป่าเต็งรัง โดยปกติจะพบในบริเวณที่ดอนหรือบริเวณที่เป็นดินทรายหรือดินลูกรัง ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ สภาพป่าเป็นป่าโปร่ง มีต้นไม้ขึ้นห่างๆ ปกคลุมด้วยต้นหญ้าหรือไม้พุ่มชนิดต่างๆ พันธุ์ไม้ที่ขึ้น ได้แก่ ไม้พลวง ไม้เหียง ไม้เต็ง ไม้รัง เป็นต้น

สำหรับป่าไม้ผลัดใบ พบกระจายอยู่ทั่วไปตั้งแต่ที่ราบจนถึงยอดเขาสูง ได้แก่ ป่าดงดิบชื้นป่าชนิดนี้จะขึ้นได้ดีในพื้นที่ที่ฝนตกมากเป็นประจำทุกปี และดินสามารถเก็บความชื้นไว้ได้ รวมทั้งบริเวณริมลำธารและแม่น้ำ นอกจากนี้ป่าดงดิบชื้นแล้วก็มีป่าดงดิบแล้ง ซึ่งมีสภาพคล้ายกับป่าดงดิบชื้นแต่มีความแน่นอนที่บดทอนล่างโปร่งกว่าเพราะสภาพภูมิอากาศ และภูมิประเทศซึ่งมีความชุ่มชื้น และปริมาณฝนน้อยกว่าป่าดงดิบชื้น

จากประกาศกฎกระทรวง ภาคกลางมีป่าสงวนแห่งชาติ 14 แห่ง ป่าเตรียมการสงวน 1 แห่ง และป่าอุทยานแห่งชาติ 2 แห่ง รวมเป็นเนื้อที่ทั้งสิ้น 1,584,292.75 ไร่ อยู่ในจังหวัดชัยนาท 2 แห่ง เนื้อที่ 78,330.75 ไร่ หรือร้อยละ 4.94 ของพื้นที่ป่าของภาค อยู่ในเขตจังหวัดลพบุรี 5 แห่ง มีเนื้อที่ 1,127,608.50 ไร่ หรือร้อยละ 71.17 ของพื้นที่ป่าของภาค และอยู่ในจังหวัดสระบุรี 10 แห่ง มีเนื้อที่ทั้งหมด 491,441 ไร่ หรือร้อยละ 31.02 ของพื้นที่ป่าของภาค (ตาราง 3.6)

การศึกษาเพื่อกำหนดแนวทาง
การวางแผนพัฒนา
จังหวัดสระบุรี

แสดง: พื้นที่ป่าไม้ของก.กลาง

- พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ
- พื้นที่ป่าเตรียมการสงวน
- พื้นที่อุทยานแห่งชาติ

ที่มา: ป่าไม้เขตสระบุรี

- เขตจังหวัด
- เขตอำเภอ
- เขตตำบล
- ที่ตั้งจังหวัด
- ที่ตั้งอำเภอ
- ที่ตั้งกิ่งอำเภอ
- แม่น้ำ

แผนที่ 3.6

มาตราส่วน
10 0 10 20
กม.

ตาราง 3.6 แสดงที่ตั้งและเนื้อที่ป่าในเขตภาคกลาง

ลำดับ	ชื่อป่า	ท้องที่ป่า	เนื้อที่ (ไร่)	% พื้นที่ป่า ของภาค
1.	----- จังหวัดชัยนาท -----	-----	78,331	4.94
1.1	ป่าราวเทียน	อ.หันคา	43,962	2.77
1.2	ป่าเขาหลัก-เขาช่องลม	อ.วัดสิงห์	34,369	2.17
2.	----- จังหวัดลพบุรี -----	-----	1,127,609	71.17
2.1	ป่าชัยบาดาล	อ.ชัยบาดาล, พัฒนานิคม กิ่ง อ.ท่าหลวง	396,562	25.03
2.2	ป่าซับลังกา	อ.ชัยบาดาล	248,988	15.72
2.3	ป่าวังเพลิง-ม่วงค่อม-สำนารายณ์	อ.โคกสำโรง, ชัยบาดาล	447,082	28.22
2.4	ป่าเขาเพนียด	อ.โคกสำโรง	17,477	1.10
2.5	ป่าเตรียมการสงวนเขาพระยาเดินธง	อ.โคกสำโรง	17,500	1.10
3.	----- จังหวัดสระบุรี -----	-----	491,441	31.02
3.1	ป่าพระฉาย	อ.เมือง	15,000	0.95
3.2	ป่าพระพุทธบาท-หุแค	อ.เมือง, พระพุทธบาท	22,000	1.39
3.3	ป่าท่าฤๅษี-ลำทองหลวง-ลำพญากลาง	อ.มากเหล็ก	124,994	7.89
3.4	ป่าทับทวง-มากเหล็กแปลงที่ 1	อ.แก่งคอย, มากเหล็ก	97,350	6.15
3.5	ป่าทับทวง-มากเหล็ก แปลงที่ 2	อ.แก่งคอย, มากเหล็ก	112,425	7.10
3.6	ป่าลานท่าฤๅษี	อ.มากเหล็ก	5,800	0.37
3.7	ป่าเขาพระ	อ.แก่งคอย	5,391	0.34
3.8	ป่าเขาป่อง-เขาถ้ำเสือ	อ.แก่งคอย	9,900	0.62
3.9	ป่าอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	อ.แก่งคอย, มากเหล็ก	70,725	4.46
3.10	ป่าอุทยานแห่งชาติน้ำตกสามหลั่น	อ.เมือง	27,856	1.76
รวมเนื้อที่ป่าในภาคกลาง			1,584,293	100

ที่มา: สำนักงานป่าไม้เขตสระบุรี กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตาราง 3.7 แสดงอัตราการบุกรุกเนื้อที่ป่าระหว่างปี พ.ศ. 2525-2528 ในเขตภาคกลาง

ลำดับ	จังหวัด	เนื้อที่ป่าจากภาพถ่ายดาวเทียม				เนื้อที่ป่าที่ถูกบุกรุก		% ของ อัตราการ บุกรุกเฉลี่ย ต่อปี
		2525 (ไร่)	ร้อยละ	2528 (ไร่)	ร้อยละ	จำนวน (ไร่)	ร้อยละ	
1.	ชัยนาท	6,250	2.51	5,625	2.37	625	5.26	3.45
2.	ลพบุรี	181,875	72.93	174,375	73.42	7,500	63.16	1.39
3.	สระบุรี	61,250	24.56	57,500	24.21	3,750	31.58	2.08
	รวม	249,375	100	237,500	100	11,875	100	1.61

ที่มา: กองจัดการป่าไม้ กรมป่าไม้ กระทรวง เกษตรและสหกรณ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สภาพป่าในปัจจุบันมีเหลืออยู่น้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบ เนื้อที่ป่าที่แท้จริงกับเนื้อที่ป่าสงวนที่มีอยู่ ซึ่งจากภาพถ่ายดาวเทียมปี พ.ศ. 2528 มีป่าที่แท้จริงเพียงร้อยละ 15 ของพื้นที่ป่าสงวนในภาคกลาง และมีอัตราการบุกรุกทำลายป่าเฉลี่ยร้อยละ 1.61 ต่อปี โดยจังหวัดชัยนาทมีอัตราการบุกรุกเฉลี่ยร้อยละ 3.45 ต่อปี จังหวัดลพบุรีร้อยละ 1.39 ต่อปี และจังหวัดสระบุรีร้อยละ 2.08 ต่อปี (ตาราง 3.7)

3.1.5.2 ทรัพยากรแร่ธาตุ

ภาคกลาง เป็นแหล่งแร่ที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศแร่ที่พบได้แก่ แร่เหล็ก หินปูน หินอ่อน ใยหินซิลิกา หินดินดาน แคลไซต์ หอสเฟก ดินมาร์ล ดินขาว ฯลฯ แร่ที่ผลิตได้มากที่สุดได้แก่ แร่เหล็กผลิตได้คิดเป็นร้อยละ 57.6 ของปริมาณที่ผลิตได้ทั้งประเทศ โดยมีแหล่งผลิตอยู่ในจังหวัดลพบุรี หินปูนผลิตได้ร้อยละ 79.99 ของปริมาณที่ผลิตได้ทั้งประเทศแหล่งผลิตอยู่ในจังหวัดสระบุรี เป็นส่วนใหญ่ หินอ่อนผลิตได้ร้อยละ 49.58 ของปริมาณที่ผลิตได้ทั้งประเทศ มีแหล่งผลิตอยู่ในจังหวัดสระบุรี เป็นส่วนใหญ่ ส่วนแร่อื่น ๆ ที่ผลิตได้มากที่สุดได้แก่ แร่ใยหินซิลิกาและหินดินดาน ผลิตได้ร้อยละ 97.38 และร้อยละ 79.34 ของปริมาณที่ผลิตได้ทั้งประเทศ โดยมีแหล่งผลิตอยู่ในจังหวัดสระบุรี (ตาราง 3.8)

3.1.5.3 ทรัพยากรแหล่งน้ำ

เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศของภาคกลางส่วนใหญ่เป็นที่ราบที่เกิดจากการทับถมของเศษหิน เศษดินและตะกอนที่น้ำพัดพามา ดินจึงมีความอุดมสมบูรณ์ ประกอบกับเป็นเขตที่มีแหล่งน้ำจำนวนมาก ทั้งจากปริมาณน้ำฝน แม่น้ำลำคลอง แหล่งน้ำบาดาลและแหล่งน้ำชลประทานทำให้ภาคกลาง เป็นเขตเพาะปลูกที่มีความสำคัญของประเทศ

1) แหล่งน้ำฝน โดยทั่วไปภาคกลางมีปริมาณฝนตกเฉลี่ย 1,102 มิลลิเมตรต่อปี ซึ่งปริมาณฝนที่ตกในพื้นที่ภาคกลางนั้น ตอนบนของภาคจะมีปริมาณฝนตกเฉลี่ยต่อน้อยกว่าตอนล่างของภาค กล่าวคือในจังหวัดชัยนาท สิงห์บุรี ลพบุรี มีปริมาณ

ตาราง 3.8 แสดงชนิดและปริมาณแร่ฟอสฟอรัสได้ในเขตภาคกลางและทั่วประเทศ พ.ศ. 2525-2528

ลำดับ	ชนิดแร่	แหล่งผลิต	ปริมาณแร่ฟอสฟอรัสได้ (เมตริกตัน)			
			พ.ศ. 2525	% ประเทศ	พ.ศ. 2528	% ประเทศ
1.	แร่ เหล็ก	ทั่วประเทศ	26,750	100.00	93,800	100.00
		ภาคกลาง	23,960	89.5	45,000	57.60
		-จ. ลพบุรี	23,960	89.5	45,000	57.60
2.	หินปูน	ทั่วประเทศ	6,370,055	100.00	9,844,610	100.00
		ภาคกลาง	4,793,658	75.25	7,874,328	79.99
		-จ. สระบุรี	4,793,658	75.25	7,874,108	79.98
3.	หินอ่อน	-ชัยนาท	-	-	200	0.00
		-ลพบุรี	-	-	20	0.00
		ทั่วประเทศ	9,311	100.00	21,479	100.00
		ภาคกลาง	25	0.27	10,650	49.58
		-จ. สระบุรี	-	-	9,795	45.60
		-จ. ชัยนาท	25	0.27	730	3.40
4.	หินคินคาล	-จ. ลพบุรี	-	-	125	0.58
		ทั่วประเทศ	1,248,443	100.00	1,447,600	100.00
		ภาคกลาง	1,045,934	83.78	1,148,455	79.34
		-จ. สระบุรี	1,045,934	83.78	1,148,455	79.34
5.	โพรพิลาไลท์	ทั่วประเทศ	19,989	100.00	42,002	100.00
		ภาคกลาง	19,950	99.80	40,900	97.38
		-จ. สระบุรี	19,950	99.80	40,900	97.38
6.	แคลไซต์	ทั่วประเทศ	1,020	100.00	1,040	100.00
		ภาคกลาง	-	-	200	19.23
		-จ. ชัยนาท	-	-	200	19.23
7.	กินมาร์ล	ทั่วประเทศ	457,528	100.00	-	-
		ภาคกลาง	424,640	92.81	-	-
		-จ. สระบุรี	424,640	92.81	-	-

ตาราง 3.8 (ต่อ)

ลำดับ	ชนิดแร่	แหล่งผลิต	ปริมาณแร่ที่ผลิตได้ (เมตริกตัน)			
			พ.ศ. 2525	% ประเทศ	พ.ศ. 2538	% ประเทศ
8.	หินขาว	ทั่วประเทศ	17,846	100.00	106,704	100.00
		ภาคกลาง	-	-	102	0.10
		-จ.ลพบุรี	-	-	102	0.10
9.	ฟอสเฟต	ทั่วประเทศ	4,265	100.00	4,072	100.00
		ภาคกลาง	200	4.69	-	-
		-จ.ชัยนาท	200	4.69	-	-

ที่มา: กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงอุตสาหกรรม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ฝนเฉลี่ยน้อยกว่า 1,100 มิลลิเมตรต่อปี ส่วนจังหวัดอ่างทอง พระนครศรีอยุธยา และ สระบุรี มีปริมาณฝนเฉลี่ยมากกว่า 1,100 มิลลิเมตร ต่อปี

2) แหล่งน้ำท่า ภาคกลางอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มตอนกลางของประเทศ มีเนื้อที่ต่อเนื่องกับภาคเหนือซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาและเทือกเขาที่เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญได้แก่ แม่น้ำปิง วัง ยม น่านและสาขา ภูเขาหลวงรวมกันเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาที่ปากน้ำพान เขตจังหวัดนครสวรรค์ก่อนที่แม่น้ำสะแกกรังที่ต้นน้ำอยู่ในเขตจังหวัดอุทัยธานีจะไหลมารวมกันที่จังหวัดชัยนาท และแม่น้ำป่าสักซึ่งมีต้นน้ำในเขตเทือกเขาเพชรบูรณ์ไหลมารวมกับแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณอำเภอพระนครศรีอยุธยา นอกจากนี้ยังมี แควสาขาที่แยกออกจากแม่น้ำเจ้าพระยา ได้แก่ แม่น้ำน้อย แม่น้ำลพบุรีและแม่น้ำท่าจีน ซึ่ง 2 สายแรกนั้นแยกออกไปแล้วไหลกลับมารวมกันอีก ขณะที่แม่น้ำท่าจีนไหลเรื่อยลงและลงสู่ปากอ่าวไทยที่จังหวัดสมุทรสาคร

3) แหล่งน้ำบาดาล จากแผนที่อุทกธรณีวิทยาแหล่งน้ำเค็มดินในพื้นที่ภาคกลาง สามารถจัดกลุ่มแหล่งน้ำตามลักษณะของพื้นที่และปริมาณแหล่งน้ำที่พบออกเป็น 4 บริเวณ คือ

- บริเวณที่มีปริมาณน้ำ 40-1,000 แกลลอนต่อวินาที พบได้ในพื้นที่ทั่วไปทางตะวันตกของภาคบริเวณสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำน้อยในเขตจังหวัดชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทองและพระนครศรีอยุธยา คุณภาพน้ำดี
- บริเวณที่มีปริมาณน้ำ 20-100 แกลลอนต่อวินาที พบได้ในพื้นที่เฉพาะแห่งทางตอนเหนือและตะวันออก เฉียงเหนือของจังหวัดสระบุรี คุณภาพน้ำดีพอใช้
- บริเวณที่มีปริมาณน้ำ 20-50 แกลลอนต่อวินาที พบในบริเวณต่อเนื่องกับพื้นที่บริเวณที่ 1 คุณภาพน้ำดีพอใช้
- บริเวณที่มีปริมาณน้ำระหว่าง 0-50 แกลลอนต่อวินาที เป็นบริเวณที่สามารถพบแหล่งน้ำบาดาลได้เฉพาะแห่ง และในบางบริเวณไม่พบแหล่งน้ำเลย

คุณภาพน้ำพหุใช้ บริเวณดังกล่าวอยู่ทางตอนเหนือของจังหวัดลพบุรี ทางตะวันตกของจังหวัด ชัยนาทและทางตะวันออกของจังหวัดสระบุรี

4) แหล่งน้ำชลประทาน พื้นที่ชลประทานในภาคกลางอยู่ในเขตความรับผิดชอบของสำนักงานชลประทานที่ 7 จังหวัดชัยนาทและสำนักงานชลประทานที่ 8 จังหวัดลพบุรี ประกอบด้วยโครงการเจ้าพระยาใหญ่-เขื่อนเจ้าพระยาฝั่งตะวันตกและตะวันออกและพื้นที่นอกเขตโครงการเจ้าพระยาใหญ่ฝั่งตะวันออก มีพื้นที่รวมกัน 3,962,790 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 38.21 ของพื้นที่ภาค (ดูตาราง 3.9) จังหวัดที่มีพื้นที่ชลประทานในสัดส่วนที่สูงเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่จังหวัดได้แก่ จังหวัดสิงห์บุรี พระนครศรีอยุธยา และอ่างทองมีพื้นที่มากกว่าร้อยละ 70 ของจังหวัดอยู่ในเขตพื้นที่ชลประทาน จังหวัดชัยนาทก็มีพื้นที่เกือบร้อยละ 50 ของพื้นที่จังหวัดอยู่ในเขตพื้นที่ชลประทาน

อย่างไรก็ตามแม้ว่าในภาคกลางจะมีพื้นที่ในเขตโครงการชลประทานอยู่มากแต่ปริมาณทรัพยากรแหล่งน้ำก็ไม่เพียงพอต่อการบริการในทุกพื้นที่โครงการ ดังนั้นการจัดสรรน้ำเพื่อการชลประทานจึงทำการให้น้ำในพื้นที่โครงการแบบปีเว้นปีสลับกันไป

3.2 ลักษณะทางเศรษฐกิจ

3.2.1 ผลผลิตข้าวรวม

ในปี พ.ศ. 2525 ภาคกลางมีมูลค่าผลผลิตข้าวรวม 15,913.6 ล้านบาท และในปี พ.ศ. 2530 เพิ่มขึ้นเป็น 19,026.7 ล้านบาท (ณ ราคาในปี พ.ศ. 2515) คิดเป็นร้อยละ 4.80 และ 4.26 ของผลผลิตข้าวรวมของประเทศซึ่งเป็นอัตราส่วนที่น้อยมาก แต่เมื่อเทียบกับขนาดเนื้อที่ภาคที่มีขนาดร้อยละ 3.2 ของเนื้อที่ทั้งประเทศแล้ว การผลิตสาขารวมหมู่: หุคิยหมู่: คคิยหมู่ ในปี พ.ศ. 2525 และ 2530 เท่ากับ 26:29:45: และ 22:33:45 ตามลำดับ (ตาราง 3.10)

ตาราง 3.9 แสดงพื้นที่ชลประทานที่สร้างเสร็จงานเขตจังหวัดภาคกลาง

ลำดับ	จังหวัด	พื้นที่จังหวัด (ไร่)	พื้นที่ชลประทานที่สร้างเสร็จ(ไร่)			
			พ.ศ. 2525	% พื้นที่ จ.	พ.ศ. 2530	% พื้นที่ จ.
1.	ชัยนาท	1,534,591	707,606	45.84	770,100	49.89
2.	สิงห์บุรี	514,049	424,000	82.48	424,000	82.48
3.	อ่างทอง	605,232	506,810	83.74	507,360	83.83
4.	พระนครศรีอยุธยา	1,597,900	1,235,370	77.31	1,235,370	77.31
5.	ลพบุรี	3,874,846	485,640	12.53	589,331	15.12
6.	สระบุรี	2,235,304	335,450	15.01	436,629	19.53
รวมภาคกลาง		10,370,922	3,694,876	35.63	3,962,790	38.21

ที่มา: ชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมื่อเปรียบเทียบมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมระดับในปี พ.ศ. 2530 พบว่า
จังหวัดสระบุรีเป็นจังหวัดที่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 37.42 ของผลิตภัณฑ์
ทั้งหมดภาคกลาง รองลงมาได้แก่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ลพบุรี ชัยนาท สิงห์บุรี และ
อ่างทอง มีผลิตภัณฑ์มวลรวมร้อยละ 19.14, 18.48, 7.10 และ 6.81 ของผลิตภัณฑ์
มวลรวมภาค ตามลำดับ

3.2.2 การเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวม

การเปลี่ยนแปลงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม ในช่วงปี พ.ศ. 2525-2530
ภาคกลางมีมูลค่าการผลิตรวมเพิ่มขึ้น 3,113 ล้านบาท คิดเป็นอัตราการเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ
3.64 ต่อปี เป็นอัตราการขยายตัวที่ต่ำเมื่อเทียบกับอัตราการขยายตัวของประเทศที่มีอัตรา
การขยายตัวร้อยละ 6.14 ต่อปี สาขการผลิตที่มีการขยายตัวสูงได้แก่ สาขาป่าไม้ สาขา
การไฟฟ้าและประปา มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 64.45 และ 12.43 ต่อปี ตาม
ลำดับ สาขาที่มีการขยายตัวรองลงมา ได้แก่ สาขารถยนต์และประกันภัย และสาขา
อุตสาหกรรม มีอัตราการขยายตัวร้อยละ 9.50 และร้อยละ 7.39 ตามลำดับ และสาขา
ที่มีอัตราการขยายตัวเป็นอันดับสาม ได้แก่ สาขาปศุสัตว์ สาขาบริการ และสาขาการ
แปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรอย่างง่าย โดยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 6.79 และ 5.36
ต่อปี ตามลำดับ (ตาราง 3.10)

ในช่วงปี พ.ศ. 2525-2530 มูลค่าการผลิตที่เพิ่มขึ้นในภาคนี้ส่วนใหญ่
มาจากจังหวัดสระบุรี พระนครศรีอยุธยา ลพบุรีและชัยนาท ตามลำดับ สาขาที่มีมูลค่าเพิ่ม
ขึ้นมากในจังหวัดสระบุรีได้แก่ สาขาอุตสาหกรรม สาขาการไฟฟ้าและประปา สาขาการค้า
ส่งและค้าปลีก สาขาเหมืองแร่และการขุดหิน สาขาบริการ และสาขาปศุสัตว์ ตามลำดับ
สาขาการผลิตที่มีมูลค่าเพิ่มขึ้นมากของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ สาขาอุตสาหกรรม
สาขาบริการ สาขาการไฟฟ้าและประปาและสาขาการคมนาคมขนส่ง สาขาการผลิตที่มี
มูลค่าเพิ่มขึ้นมากในจังหวัดลพบุรีได้แก่ สาขาการบริหารและป้องกันประเทศ สาขาก่อสร้าง

ตาราง 3.10 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาคกลาง พ.ศ. 2525 และ 2530

สาขาการผลิต	พ.ศ.2525		พ.ศ.2530		อัตรา เพิ่ม ต่อปี
	พันบาท	ร้อยละ	พันบาท	ร้อยละ	
สาขาปฐมภูมิ (ยกรวม)	4,164,294	26.16	4,188,930	22.08	0.59
กสิกรรม	3,093,712	19.44	2,926,244	15.38	-1.11
ปศุสัตว์	458,521	2.88	636,874	3.35	6.79
ประมง	103,387	0.65	82,528	0.43	-4.61
ป่าไม้	325	0.00	3,919	0.02	64.45
บริการทางการเกษตร	241,192	1.52	192,474	0.01	-4.62
การแปรรูปผลิตผลเกษตร	267,157	1.68	346,891	1.82	5.36
สาขาทุติยภูมิ (ยกรวม)	4,637,146	29.13	6,364,472	33.45	6.53
เหมืองแร่และย่อยหิน	1,210,080	7.60	1,401,096	7.37	2.97
อุตสาหกรรม	2,385,584	14.99	3,407,964	17.91	7.39
ก่อสร้าง	529,473	3.33	635,611	3.34	3.72
การไฟฟ้าและประปา	512,009	3.21	919,801	4.83	12.43
สาขาคติยภูมิ (ยกรวม)	7,412,111	44.70	8,473,305	44.53	2.17
การคมนาคมขนส่ง	814,402	5.12	945,224	4.97	3.02
การค้าส่งและปลีก	2,421,640	15.22	2,611,622	13.73	1.52
การธนาคาร ประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์	259,071	1.63	407,830	2.14	9.50
ที่อยู่อาศัย	875,771	5.50	981,784	5.16	2.31
การบริหารและป้องกันประเทศ	1,193,499	7.50	1,446,864	7.60	3.93
การบริการ	1,547,728	9.73	2,079,981	10.93	6.09
ยกรวมผลิตภัณฑ์มวลรวม(G R P)	15,913,551	100	19,026,707	100	3.64
รายได้ต่อหัวประชากร (บาท)	6,185		6,952		2.37

ที่มา: ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด ปี พ.ศ.2532

สาขาการบริการและสาขาอุตสาหกรรม สาขาการผลิตที่มีมูลค่าเพิ่มขึ้นมากในจังหวัดชัยนาท ได้แก่ สาขาการบริการ สาขาการบริการและสาขาอุตสาหกรรม สาขาการผลิตที่เพิ่มขึ้นมากในจังหวัดอ่างทอง ได้แก่ สาขาการบริการ สาขาบริหารและป้องกันประเทศ และสาขาการธนาคารและประกันภัย สำหรับจังหวัดสิงห์บุรีสาขาการผลิตที่มีมูลค่าเพิ่มขึ้นมากได้แก่ สาขาการบริการ สาขาการคมนาคมขนส่งและสาขาการธนาคารและประกันภัย (ดูตาราง 3.11-3.16)

เมื่อพิจารณาเป็น 3 สาขาการผลิตหลักปรากฏว่าในช่วงปี พ.ศ. 2525-2530 โครงสร้างการผลิตได้ลดบทบาทด้านปฏุนภูมิลงเล็กน้อย และมีอัตราส่วนด้านทฤษฎีเพิ่มขึ้น ยกเว้นจังหวัดชัยนาทที่มีการขยายตัวด้านปฏุนภูมิมากขึ้น และจังหวัดสระบุรีซึ่งมีการขยายตัวด้านทฤษฎีสูงมาก สำหรับจังหวัดอื่นที่มีอัตราส่วนด้านทฤษฎีเพิ่มขึ้นได้แก่ จังหวัดลพบุรีและพระนครศรีอยุธยา

เมื่อเปรียบเทียบอัตราการขยายตัวของแต่ละจังหวัดในภาคกลางแล้ว พบว่าจังหวัดสระบุรีมีอัตราการขยายตัวสูงกว่าอัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ยของภาคและของประเทศ โดยมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 6.21 ต่อปี ขณะที่ภาคมีการขยายตัวเฉลี่ยเพียงร้อยละ 3.64 ต่อปี และประเทศมีการขยายตัวเฉลี่ย 6.14 สำหรับจังหวัดอื่น ๆ มีอัตราการขยายตัวต่ำกว่าภาคและประเทศทั้งสิ้น

3.2.3 รายได้ประชากร

ในปี พ.ศ. 2530 รายได้เฉลี่ยต่อคนของประชากรในเขตภาคกลาง เท่ากับ 6,952 บาทต่อปี ซึ่งต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยต่อคนประชากรของประเทศในช่วงเวลาเดียวกันที่เท่ากับ 8,327 บาทปี (ณ ราคาคงที่ พ.ศ.2515) อัตราการเพิ่มเฉลี่ยรายได้ประชากรของภาคกลาง ในช่วงปี พ.ศ.2525-2530 เท่ากับร้อยละ 2.37 ต่อปี(ตาราง 3.17) ต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยทั้งประเทศซึ่งเท่ากับ ร้อยละ 4.14 ต่อปี เมื่อพิจารณาในราย

ตาราง 3.11 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดขอนแก่น พ.ศ.2525 และ พ.ศ.2530

สาขาการผลิต	พ.ศ.2525		พ.ศ.2530		อัตรา เพิ่ม ต่อปี
	พันบาท	ร้อยละ	พันบาท	ร้อยละ	
สาขาปฐมนุฎิ (ยกกรวม)	632,723	35.85	766,296	36.42	3.90
กลสิกรรม	499,703	28.31	604,636	28.72	3.89
ปศุสัตว์	61,292	3.47	72,639	3.45	3.46
ประมง	10,998	0.62	14,564	0.69	5.78
ป่าไม้	245	0.01	3,919	0.19	74.10
บริการทางการเกษตร	27,304	1.58	25,913	12.31	-1.05
การแปรรูปผลิตผลเกษตร	32,676	0.21	44,628	2.12	6.43
สาขาหุคิยภูมิ (ยกกรวม)	302,390	17.13	330,544	15.70	1.80
เหมืองแร่และย่อยหิน	29,763	1.69	29,963	1.42	0.13
อุตสาหกรรม	83,824	4.75	131,045	6.22	9.35
ก่อสร้าง	173,571	9.83	141,513	6.73	-4.17
การไฟฟ้าและประปา	15,232	0.86	28,023	1.33	12.97
สาขาคหิยภูมิ (ยกกรวม)	829,766	47.02	1,007,466	47.87	3.96
การคมนาคมขนส่ง	48,425	2.75	62,853	2.99	5.35
การค้าส่งและปลีก	236,970	13.42	271,424	12.90	2.75
การธนาคาร ประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์	31,577	1.79	48,019	2.28	8.74
ที่อยู่อาศัย	113,273	6.42	127,623	6.07	2.41
การบริหารและป้องกันประเทศ	185,335	10.50	211,739	10.06	2.70
การบริการ	214,186	12.14	285,805	13.58	5.94
ยกกรวมผลิตภัณฑ์มวลรวม(G P P)	1,764,879	100	2,104,306	100	3.58
รายได้ต่อหัวประชากร (บาท)	5,305		6,111		2.87

ที่มา: ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด ปี พ.ศ.2532

ตาราง 3.12 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดสิงห์บุรี พ.ศ.2525 และ พ.ศ.2530

สาขาการผลิต	พ.ศ. 2525		พ.ศ. 2530		อัตรา เพิ่ม ต่อปี
	พันบาท	ร้อยละ	พันบาท	ร้อยละ	
สาขาปศุสัตว์ (ยอดรวม)	446,000	32.82	400,088	29.62	-2.20
กสิกรรม	374,634	27.57	318,360	23.59	-3.25
ปศุสัตว์	32,178	2.37	39,700	2.74	4.29
ประมง	7,547	0.56	4,700	0.35	-9.93
ป่าไม้	38	0.00	0	0.00	-
บริการทางการเกษตร	12,888	0.95	10,181	0.75	-4.83
การแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร	18,815	1.39	26,947	2.00	7.45
สาขาหัตถกรรม (ยอดรวม)	268,542	19.76	228,690	16.94	-3.27
เหมืองแร่และย่อยหิน	20,655	1.52	17,313	1.28	-3.59
อุตสาหกรรม	189,817	13.97	144,984	10.74	-5.54
ก่อสร้าง	34,006	2.50	35,653	2.64	0.95
การไฟฟ้าและประปา	24,064	1.77	30,740	2.28	5.02
สาขาคหกรรม (ยอดรวม)	644,276	47.42	721,782	53.44	2.30
การคมนาคมขนส่ง	84,873	6.25	107,169	7.94	4.78
การค้าส่งและปลีก	216,582	15.94	168,917	12.51	-5.10
การธนาคาร ประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์	21,598	1.59	39,794	2.95	13.00
ที่อยู่อาศัย	73,768	5.43	83,630	6.19	2.54
การบริหารและป้องกันประเทศ	77,683	7.36	95,536	7.07	4.22
การบริการ	169,772	9.71	226,736	16.79	5.96
ยอดรวมผลิตภัณฑ์มวลรวม(G P P)	1,358,818	100	1,350,560	100	-0.12
รายได้ต่อหัวประชากร (บาท)	6,594		6,137		6,137

ที่มา: ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด ปี พ.ศ.2532

ตาราง 3.13 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดอ่างทอง พ.ศ.2525 และ พ.ศ.2530

สาขาการผลิต	พ.ศ.2525		พ.ศ.2530		อัตรา เพิ่ม ต่อปี
	พันบาท	ร้อยละ	พันบาท	ร้อยละ	
สาขาปฐมภูมิ (ยอดรวม)	425,183	34.45	394,111	30.43	-1.53
กสิกรรม	307,711	24.93	261,556	20.20	-3.30
ปศุสัตว์	68,344	5.54	77,911	6.01	2.65
ประมง	13,556	1.10	12,074	0.93	-2.34
ป่าไม้	0	0.00	0	0.00	-
บริการทางการเกษตร	12,561	1.01	9,646	0.75	-5.42
การแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร	23,011	1.86	32,924	2.54	7.43
สาขาทุติยภูมิ (ยอดรวม)	179,130	14.51	181,797	14.04	0.30
เหมืองแร่และย่อยหิน	65,806	5.33	55,159	4.26	-3.59
อุตสาหกรรม	59,920	4.85	51,274	3.96	-3.17
ก่อสร้าง	18,236	1.48	29,511	2.28	10.11
การไฟฟ้าและประปา	35,168	2.85	45,853	3.54	5.45
สาขาคติยภูมิ (ยอดรวม)	603,045	51.04	719,129	55.53	3.58
การคมนาคมขนส่ง	91,052	7.38	112,092	8.66	4.25
การค้าส่งและปลีก	173,851	14.08	149,444	11.54	-3.07
การธนาคาร ประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์	27,257	2.21	44,404	3.43	10.25
ที่อยู่อาศัย	93,346	7.56	101,489	7.84	1.69
การบริหารและป้องกันประเทศ	81,292	6.59	99,341	7.67	4.09
การบริการ	163,247	13.23	212,359	16.40	5.10
ยอดรวมผลิตภัณฑ์มวลรวม(G P P)	1,234,358	100	1,295,037	100	0.96
รายได้ต่อหัวประชากร (บาท)	4,775		4,733		-0.18

ที่มา: ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด ปี พ.ศ.2532

ตาราง 3.14 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดอ่างทอง พ.ศ.2525 และ พ.ศ.2530

สาขาการผลิต	พ.ศ.2525		พ.ศ.2530		อัตรา เพิ่ม ต่อปี
	พันบาท	ร้อยละ	พันบาท	ร้อยละ	
สาขาปศุสัตว์ (ยกรวม)	425,183	34.45	394,111	30.43	-1.53
กลีกรวม	307,711	24.93	261,556	20.20	-3.30
ปศุสัตว์	68,344	5.54	77,911	6.01	2.65
ประมง	13,556	1.10	12,074	0.93	-2.34
ป่าไม้	0	0.00	0	0.00	-
บริการทางการเกษตร	12,561	1.01	9,646	0.75	-5.42
การแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร	23,011	1.86	32,924	2.54	7.43
สาขาหัตถกรรม (ยกรวม)	179,130	14.51	181,797	14.04	0.30
เหมืองแร่และย่อยหิน	65,806	5.33	55,159	4.26	-3.59
อุตสาหกรรม	59,920	4.85	51,274	3.96	-3.17
ก่อสร้าง	18,236	1.48	29,511	2.28	10.11
การไฟฟ้าและประปา	35,168	2.85	45,853	3.54	5.45
สาขาคหัตถกรรม (ยกรวม)	603,045	51.04	719,129	55.53	3.58
การคมนาคมขนส่ง	91,052	7.38	112,092	8.66	4.25
การค้าส่งและปลีก	173,851	14.08	149,444	11.54	-3.07
การธนาคาร ประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์	27,257	2.21	44,404	3.43	10.25
ที่อยู่อาศัย	93,346	7.56	101,489	7.84	1.69
การบริหารและป้องกันประเทศ	81,292	6.59	99,341	7.67	4.09
การบริการ	163,247	13.23	212,359	16.40	5.10
ยกรวมผลิตภัณฑ์มวลรวม(G P P)	1,234,358	100	1,295,037	100	0.96
รายได้ต่อหัวประชากร (บาท)	4,775		4,733		-0.18

ที่มา: ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด ปี พ.ศ.2532

ตาราง 3.15 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2525 และ 2530

สาขาการผลิต	พ.ศ.2525		พ.ศ. 2530		อัตรา เพิ่ม ต่อปี
	พันบาท	ร้อยละ	พันบาท	ร้อยละ	
สาขาปฐมภูมิ (ยอดรวม)	1,229,370	39.13	1,085,621	30.88	-2.52
กลีกรวม	802,187	28.72	732,636	20.84	-4.25
ปศุสัตว์	110,136	3.51	154,049	4.38	6.84
ประมง	19,521	0.62	15,067	0.44	-5.32
ป่าไม้	36	0.00	0	0.00	-
บริการทางการเกษตร	108,974	3.47	82,084	2.34	-5.83
การแปรรูปผลิตผลเกษตร	88,506	2.82	101,245	2.88	2.72
สาขาทุติยภูมิ (ยอดรวม)	272,062	8.83	504,193	14.34	13.13
เหมืองแร่และย่อยหิน	13,767	0.60	24,886	0.71	12.57
อุตสาหกรรม	122,725	3.59	171,260	4.87	8.72
ก่อสร้าง	80,046	2.55	207,536	5.90	20.89
การไฟฟ้าและประปา	56,524	2.09	100,511	2.86	8.83
สาขาคติยภูมิ (ยอดรวม)	1,640,454	52.04	1,926,253	54.78	3.26
การคมนาคมขนส่ง	190,558	6.07	211,028	6.00	2.06
การค้าส่งและปลีก	412,219	13.12	379,208	10.79	-1.68
การธนาคาร ประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์	67,190	2.14	94,415	2.69	7.04
ที่อยู่อาศัย	225,148	7.17	255,682	7.27	2.58
การบริหารและป้องกันประเทศ	421,926	13.43	559,848	15.82	5.82
การบริการ	318,413	10.14	426,072	12.12	6.00
ยอดรวมผลิตภัณฑ์มวลรวม(G R P)	3,141,886	100	3,516,067	100	2.28
รายได้ต่อหัวประชากร (บาท)	4,725		4,879		0.64

ที่มา: ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด ปี พ.ศ.2532

ตาราง 3.16 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดสระบุรี พ.ศ.2525 และ พ.ศ.2530

สาขาการผลิต	พ.ศ.2525		พ.ศ.2530		อัตรา เพิ่ม ต่อปี
	พันบาท	ร้อยละ	พันบาท	ร้อยละ	
สาขาปฐมนุฎิ (ยอดรวม)	730,902	13.87	781,102	10.87	1.34
กสิกรรม	518,014	9.83	472,937	6.64	-1.84
ปศุสัตว์	108,452	2.06	197,050	2.77	12.69
ประมง	3,624	0.07	2,823	0.04	-5.12
ป่าไม้	6	0.00	0	0.00	-
บริการทางการเกษตร	50,628	0.96	43,442	0.61	-3.11
การแปรรูปผลผลิตเกษตร	50,178	0.95	64,850	0.91	5.08
สาขาหุคิยภูมิ (ยอดรวม)	2,712,443	51.49	4,033,030	56.65	8.26
เหมืองแร่และขุ่ยหิน	1,046,138	19.86	1,235,128	17.35	3.38
อุตสาหกรรม	1,340,477	25.44	2,134,416	29.98	9.75
ก่อสร้าง	71,095	1.35	131,368	1.85	13.07
การไฟฟ้าและประปา	254,733	4.84	532,118	7.47	15.87
สาขาคหิยภูมิ (ยอดรวม)	1,825,650	34.65	2,305,393	32.37	4.78
การคมนาคมขนส่ง	205,665	3.90	207,469	2.91	0.17
การค้าส่งและปลีก	859,664	16.32	1,107,163	15.55	5.19
การธนาคาร ประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์	59,620	1.13	85,731	1.20	7.53
ที่อยู่อาศัย	159,422	3.03	183,812	2.58	2.89
การบริหารและป้องกันประเทศ	202,262	3.84	250,597	3.52	4.38
การบริการ	339,023	6.43	470,621	6.61	6.78
ยอดรวมผลิตภัณฑ์มวลรวม(G P P)	5,269,001	100	7,119,525	100	6.21
รายได้ต่อหัวประชากร (บาท)	10,988		13,967		4.91

ที่มา: ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด ปี พ.ศ.2532

ตาราง 3.17 รายได้ต่อหัวประชากรและอัตราการเพิ่มรายได้ต่อหัวของประเทศไทยภาคกลาง และจังหวัดต่างๆ ในภาคกลาง พ.ศ.2525 และ 2530

๕ ราคาคงที่ พ.ศ.2515

ลำดับ	จังหวัด	รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากร (บาท/ปี)		อัตราเพิ่มรายได้เฉลี่ยต่อหัว
		พ.ศ. 2525	พ.ศ. 2530	
1.	ชัยนาท	5,305	6,111	2.87
2.	สิงห์บุรี	6,584	6,137	-1.45
3.	อ่างทอง	4,775	4,733	-0.18
4.	พระนครศรีอยุธยา	4,981	5,446	1.80
5.	ลพบุรี	4,725	4,879	0.64
6.	ชัยนาท	10,988	13,967	4.81
ภาคกลาง		6,185	6,952	2.37
ประเทศ		6,799	8,327	4.14

ที่มา: กองบัญชาการประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จังหวัดพบว่าจังหวัดสระบุรี เป็นจังหวัดที่ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อคนสูงสุด คือ 13,967 บาทต่อปี รองลงมาคือจังหวัดสิงห์บุรีมีรายได้เฉลี่ย 6,137 บาทต่อปี ส่วนจังหวัดที่ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่ำสุดคือ จังหวัดอ่างทองมีรายได้เฉลี่ย 4,733 บาทต่อปี จังหวัดที่มีอัตราเพิ่มรายได้เฉลี่ยสูงสุดคือจังหวัดสระบุรีมีอัตราเพิ่มร้อยละ 4.91 ต่อปี รองลงมาคือจังหวัดชัยนาท มีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 2.87 และจังหวัดสิงห์บุรีมีอัตราเพิ่มรายได้เฉลี่ยต่ำสุดร้อยละ -1.45 ต่อปี ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของภาคซึ่งเท่ากับ 2.37 ต่อปี และต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยทั้งประเทศซึ่งเท่ากับร้อยละ 4.14 ต่อปี

3.2.4 การเงิน การธนาคาร

ในภาคกลาง การระดมเงินออมและการให้สินเชื่อเพื่อการลงทุน ส่วนใหญ่มาจากธนาคารพาณิชย์แทบทั้งสิ้น ulyานปี พ.ศ. 2530 มีจำนวนสาขาธนาคารพาณิชย์ 111 แห่ง เพิ่มจากปี พ.ศ. 2525 ที่มีจำนวนสาขาธนาคารพาณิชย์ 89 แห่งถึง 22 แห่ง จังหวัดที่มีจำนวนสาขาธนาคารพาณิชย์มากที่สุดคือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 27 แห่ง รองลงมาได้แก่ จังหวัดสระบุรีลพบุรี ชัยนาท อ่างทองและสิงห์บุรี มีจำนวน 24, 22, 14, 12 และ 12 แห่ง ตามลำดับ

ในปี พ.ศ. 2530 ภาคกลางมียอดเงินฝากรวมทั้งสิ้น 19,369.9 ล้านบาท (ตาราง 3.18) ulyเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2525 ที่มีเงินฝาก 9,407.4 ล้านบาทหรือเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 28.69 ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราการขยายตัวที่เพิ่มสูงมาก ถ้าเปรียบเทียบอัตราการเพิ่มจากยอดเงินฝากที่เพิ่มขึ้นทั้งหมด พบว่ามีอัตราการเพิ่มสูงใน 3 จังหวัด คือ พระนครศรีอยุธยา สระบุรี และลพบุรี ulyมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นร้อยละ 28.81, 24.31 และ 20.37 ของยอดเงินฝากที่เพิ่มขึ้นทั้งหมด ตามลำดับ

ด้านการให้สินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ในภาคกลาง ในปี พ.ศ. 2530 เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2525 จำนวน 5,701.8 ล้านบาท อัตราการขยายตัวของการให้สินเชื่อ

ตาราง 3.18 เงินฝากและเงินให้กู้ยืม ของธนาคารพาณิชย์ รายจังหวัดในภาคกลาง พ.ศ.2525 และ พ.ศ.2530

หน่วย : ล้านบาท

ลำดับ	จังหวัด	พ.ศ.2525				พ.ศ. 2530				การเปลี่ยนแปลง(พ.ศ.2525-2530)			
		ธนาคาร	เงินฝาก	สินเชื่อ	ดุลยภาพ	ธนาคาร	เงินฝาก	สินเชื่อ	ดุลยภาพ	เงินฝาก	x	สินเชื่อ	x
1.	ชัยนาท	10	865.0	504.3	360.7	14	1,703.7	1,178.3	525.4	838.7	8.01	674.0	11.82
2.	สิงห์บุรี	9	1,225.0	548.7	676.2	12	2,429.5	1,427.7	1,001.9	1,204.6	12.80	879.0	15.42
3.	อ่างทอง	9	866.8	502.1	346.8	12	1,694.1	994.5	699.6	827.2	8.79	474.4	8.32
4.	พระนครศรีอยุธยา	21	2,208.7	1,222.8	986.0	27	4,543.1	2,426.8	2,116.4	2,334.4	24.81	1,204.0	21.12
5.	ลพบุรี	20	2,510.3	1,780.2	730.2	22	4,426.2	2,756.1	1,670.1	1,915.9	20.37	975.9	17.12
6.	สระบุรี	20	2,286.7	1,308.7	978.1	24	4,573.3	2,803.1	1,770.2	2,286.6	24.13	1,494.6	26.21
ภาคกลาง		89	9,962.6	5,884.7	4,077.9	111	19,369.9	11,586.4	7,783.5	9,407.3	100	5,701.3	100

ที่มา: ฝ่ายกำกับและตรวจสอบธนาคารพาณิชย์ ธนาคารแห่งประเทศไทย

มีแนวโน้มสูงขึ้น ถ้าเปรียบเทียบอัตราการเพิ่มจากยอดเงินให้สินเชื่อที่เพิ่มขึ้นทั้งหมด พบว่า อัตราการเพิ่มสูงสุดอยู่ที่จังหวัดสระบุรี เพิ่มขึ้นร้อยละ 26.21 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีอัตราเพิ่มรองลงมาร้อยละ 21.12 ส่วนจังหวัดอื่น ๆ มีอัตราเพิ่มตามลำดับคือจังหวัดลพบุรี สิงห์บุรี ชัยนาทและอ่างทอง มีอัตราการเพิ่มร้อยละ 17.12, 15.42, 11.82 และ 8.32 ของยอดเงินให้สินเชื่อที่เพิ่มขึ้นทั้งหมด ตามลำดับ

จากโครงสร้างเศรษฐกิจระดับภาคของภาคกลาง ซึ่งได้พิจารณามูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม การเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวม รายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากร และปริมาณเงินฝากและเงินให้สินเชื่อ พบว่าจังหวัดสระบุรี เป็นจังหวัดที่มีบทบาททางเศรษฐกิจอยู่ในเกณฑ์สูงและเด่นกว่าพื้นที่อื่น ๆ ในภาค

3.3 ลักษณะประชากร

3.3.1 ขนาดและการกระจายตัวประชากร

ในอดีตที่ผ่านมา นั้น ประชากรส่วนใหญ่ของภาคกลาง จะตั้งถิ่นฐานอยู่ใกล้แม่น้ำลำคลองเพื่อใช้ประโยชน์ด้านการอุปโภค บริโภค เกษตรกรรม และการคมนาคมขนส่ง ปัจจุบันการคมนาคมขนส่งทางบกมีความเจริญก้าวหน้าขึ้นมาก มีความสะดวกรวดเร็ว และนำความเจริญมาสู่พื้นที่อย่างมาก จึงทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายประชากรมาตั้งถิ่นฐานอยู่ใกล้เส้นทางหลวงสายต่าง ๆ มากขึ้น โดยเฉพาะในบริเวณที่เป็นจุดเชื่อมต่อของทางหลวงสายสำคัญ ๆ

เมื่อเปรียบเทียบขนาดประชากรของภาคในระดับจังหวัดปี พ.ศ. 2525 และ พ.ศ. 2530 (ตาราง 3.19) พบว่าในปี พ.ศ. 2525 ภาคกลางมีประชากรจำนวน 2.573 ล้านคน และ พ.ศ. 2530 มีจำนวน 2.737 ล้านคน โดยมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 1.27 ต่อปี จังหวัดที่มีประชากรมากที่สุดได้แก่ จังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีเนื้อที่มากที่สุด

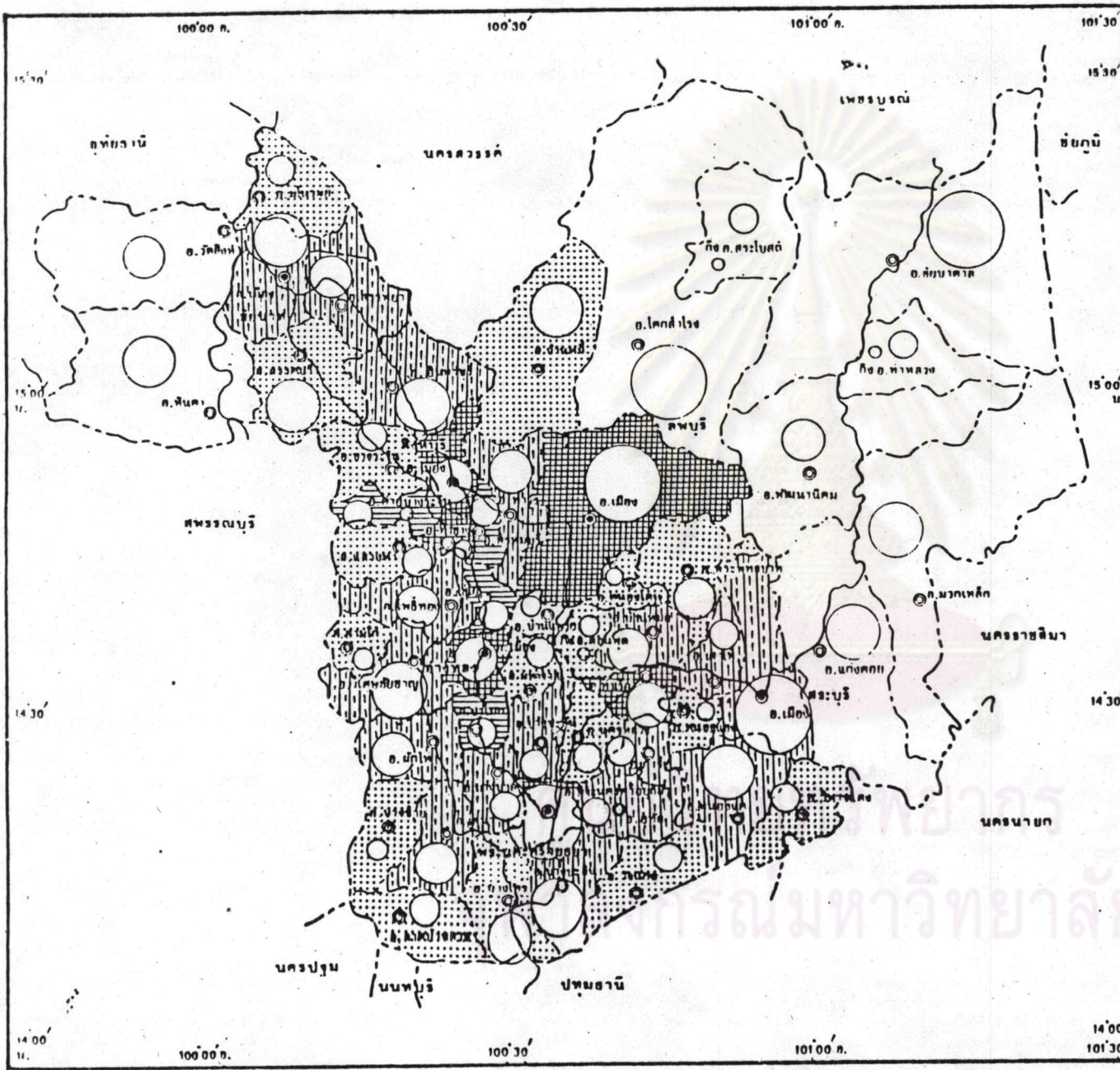
สุดท้าย มีประชากรในปี พ.ศ. 2525 จำนวน 664,972 คน และเพิ่มเป็น 720,591 คน ในปี พ.ศ. 2530 มีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 1.67 ต่อปี รองลงมาคือจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีประชากร 63,285 คน และ 668,611 คนในปี พ.ศ. 2525 และ 2530 ตามลำดับ มีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 1.18 ต่อปี อันดับสามคือจังหวัดสระบุรี มีประชากร 479,544 คนและ 509,750 คน ในปี พ.ศ. 2525 และ 2530 และมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 1.26 ต่อปี ส่วนจังหวัดที่มีประชากรและ น้อยที่สุดคือจังหวัดสิงห์บุรีมีประชากร 206,066 คน ในปี พ.ศ. 2525 และ 2530 ตามลำดับ โดยมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 1.36 ต่อปี

ถ้าพิจารณาถึงขนาดประชากรรายอำเภอของจังหวัดภาคกลางในปี พ.ศ. 2525 และ 2530 สามารถแบ่งกลุ่มตามขนาดประชากรได้ดังนี้ (แผนที่ 3.7)

1) กลุ่มที่มีประชากรมากกว่า 100,000 คน มี 5 อำเภอ ได้แก่อำเภอเมืองลพบุรีและโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี ส่วนอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ในปี พ.ศ. 2525 มีประชากรน้อยกว่า 100,000 คน

2) กลุ่มที่มีประชากรระหว่าง 60,000-99,999 คน มี 10 อำเภอ กระจายอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้ จังหวัดชัยนาทได้แก่ อำเภอเมืองชัยนาท สรรคบุรีและหันคา จังหวัดอ่างทองได้แก่ อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดลพบุรีได้แก่ อำเภอบ้านหมี่และจังหวัดสระบุรีได้แก่ อำเภอหนองแคและแก่งคอย ส่วนอำเภอที่มีประชากรในปี 2525 น้อยกว่า 60,000 คน ได้แก่ อำเภออินทร์บุรี(สิงบุรี) บางปะอิน(พระนครศรีอยุธยา) และมากเหล็ก(สระบุรี)

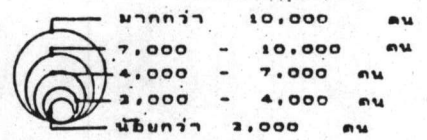
3) กลุ่มที่มีประชากรระหว่าง 40,000-59,999 คน มี 13 อำเภอ กระจายอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้ จังหวัดชัยนาท ได้แก่ อำเภอวัดสิงห์ และสรรพยา จังหวัดสิงห์บุรีได้แก่ อำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้แก่ อำเภอผักไห่ เสนา ท่าเรือ และบางไทร จังหวัดอ่างทอง ได้แก่ อำเภอเมืองอ่างทอง และโพธิ์ทอง จังหวัดลพบุรี ได้แก่ อำเภอท่าม่วง และพัฒนานิคม จังหวัดสระบุรี ได้แก่ อำเภอพระพุทธบาทและอำเภอบ้านพลอ

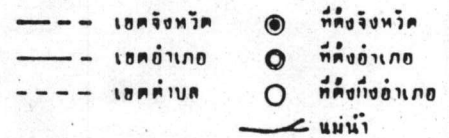
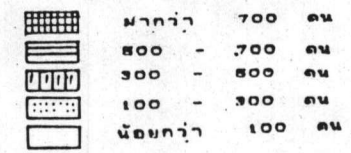
การศึกษาเพื่อกำหนดแนวทาง
การวางแผนพัฒนา
จังหวัดสระบุรี

แสดงขนาดประชากรและความหนาแน่น

จำนวนประชากร

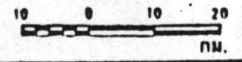
ความหนาแน่นประชากร

แผนที่ 3.8

มาตราส่วน

ตาราง 3.19 พื้นที่ จำนวนประชากร ความหนาแน่น การเปลี่ยนแปลง อัตราเพิ่มและการคาดประมาณประชากร ภาคกลาง (ระดับอำเภอ)

ลำดับ	เขตการปกครอง จังหวัด, อำเภอ	พื้นที่ (ตร. กม.)	จำนวนประชากร				ความหนาแน่น		การเปลี่ยนแปลง		อัตรา การ เพิ่ม	การคาดประมาณ	
			พ.ศ. 2525		พ.ศ. 2530		ประชากร		ประชากร			2535	2540
			จำนวน	x	จำนวน	x	2525	2530	จำนวน	xเพิ่ม-ลด			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		
	ภาคกลาง	16,593.48	2,573,070	-	2,737,003	-	155.07	164.95	+164,512	+100.00	1.27		
									-5,579	-100.00			
1.	ชัยนาท	2,469.75	332,710	100	344,362	100	134.71	139.43	11,652	7.11	0.69	356,422	368,905
1.1	เมืองชัยนาท	255.38	72,312	21.73	70,964	20.61	283.18	277.88	-1,348	-24.16	-0.37	69,641	68,343
1.2	มโนรมย์	225.64	33,343	10.02	35,060	10.18	147.77	155.38	1,717	1.01	1.01	36,865	38,764
1.3	วัดสิงห์	606.32	44,145	13.27	43,152	12.53	72.81	71.17	-993	-17.80	-0.45	42,181	41,233
1.4	สรรพยา	228.28	49,704	14.94	51,658	15.00	217.74	226.30	1,954	1.15	0.77	53,689	55,800
1.5	สรรคบุรี	354.80	65,606	19.72	66,689	19.37	184.91	187.99	1,083	0.65	0.33	67,810	68,940
1.6	หันคา	799.33	67,600	20.32	76,829	22.31	84.57	96.12	9,229	5.45	2.59	87,318	99,239
2.	สิงห์บุรี	822.48	206,066	100	220,066	100	250.54	267.56	14,000	8.54	1.32	235,017	250,984
2.1	เมืองสิงห์บุรี	112.38	45,914	22.28	50,899	23.13	408.56	452.92	4,985	2.94	2.08	56,425	62,552
2.2	อินทร์บุรี	314.30	59,084	28.67	63,533	28.87	187.98	202.14	4,449	2.63	1.46	68,317	73,461
2.3	บางระจัน	190.55	33,597	16.30	36,894	16.77	176.32	193.62	3,297	1.95	1.89	40,515	44,490
2.4	พรหมบุรี	82.51	25,092	12.17	25,078	11.40	304.13	303.96	-14	-0.25	-0.01	25,064	25,050
2.5	ท่าช้าง	34.35	15,055	7.13	15,507	7.05	438.32	451.48	452	0.27	0.59	15,973	16,452
2.6	ท้ายบางระจัน	88.40	27,324	13.26	28,155	12.79	309.10	318.50	831	0.49	0.60	29,011	29,894
3.	อ่างทอง	968.37	258,493	100	273,623	100	266.94	282.56	15,130	9.23	1.14	289,639	306,592
3.1	เมืองอ่างทอง	104.16	44,606	17.27	46,433	16.97	428.63	445.78	1,787	1.05	0.79	48,292	50,224
3.2	ไชโย	73.26	22,092	8.55	22,404	8.19	301.55	305.81	312	0.18	0.28	22,720	23,041
3.3	ป่าโมก	81.89	29,776	11.13	29,351	10.73	351.41	348.43	575	0.34	0.40	29,838	30,536
3.4	วิเศษชัยชาญ	227.58	65,459	25.32	67,186	24.55	287.64	295.23	1,727	1.02	0.52	68,959	70,778
3.5	โพธิ์ทอง	222.23	49,574	19.18	56,404	20.48	223.08	253.81	6,830	4.03	2.62	64,175	73,017
3.6	แสวงหา	183.99	32,511	12.58	34,861	12.74	176.70	189.47	2,350	1.39	1.41	37,381	40,083
3.7	สามโก้	88.00	15,435	5.97	16,984	6.21	175.40	193.00	1,549	0.91	1.93	18,689	20,564
4.	พระนครศรีอยุธยา	2,556.64	631,285	100	668,611	100	246.92	216.52	37,326	22.77	1.15	708,144	750,014
4.1	พระนครศรีอยุธยา	130.58	107,862	17.09	118,412	17.71	826.03	906.82	10,550	6.22	1.88	129,994	142,709
4.2	อุทัย	186.80	34,473	5.46	36,198	5.41	264.00	277.21	1,725	1.02	0.98	38,009	39,911
4.3	บางปะอิน	229.10	54,459	8.63	60,806	9.39	237.71	265.42	6,347	3.74	2.23	76,893	75,805
4.4	ผักไห่	189.01	47,298	7.49	45,989	6.88	250.24	243.32	-1,309	-23.46	-0.56	44,716	43,479
4.5	นครหลวง	198.92	28,424	4.50	32,405	4.85	142.89	162.91	3,981	2.35	2.65	36,944	42,118
4.6	มหาราช	120.16	22,217	3.52	23,280	3.48	184.90	193.74	1,063	0.63	0.94	24,394	25,561
4.7	เสนา	205.57	56,542	8.96	58,833	8.80	275.05	286.20	2,291	1.35	0.80	61,217	63,697
4.8	บางบาล	135.31	33,831	5.36	34,000	5.09	250.04	251.28	169	0.10	0.10	34,170	34,341
4.9	ภาชี	104.51	28,344	4.49	29,103	4.35	271.21	278.48	759	0.45	0.53	29,882	30,683
4.10	บางปะหัน	121.87	34,507	5.47	35,918	5.37	283.16	294.74	1,411	0.83	0.81	37,387	38,916
4.11	บางไทร	219.68	40,780	6.46	42,862	6.41	185.64	195.11	2,082	1.23	1.00	45,050	47,350

ตาราง 3.18 (ต่อ)

ลำดับ	เขตการปกครอง จังหวัด,อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวนประชากร				ความหนาแน่น		การเปลี่ยนแปลง		อัตรา การ เพิ่ม	การคาดประมาณ	
			พ.ศ.2525		พ.ศ.2530		ประชากร		ประชากร			ประชากร	
			จำนวน	x	จำนวน	x	2525	2530	จำนวน	xเพิ่ม-ลด		x	2535
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
4.12	บางช้าง	150.77	18,877	3.15	18,380	2.00	131.85	128.55	-497	-8.91	-0.50	18,895	18,423
4.13	ท่าเรือ	106.28	48,593	7.70	50,929	7.62	457.61	479.61	2,336	1.38	0.84	53,377	55,843
4.14	ลาดบัวหลวง	199.83	29,478	4.67	31,268	4.68	147.44	156.40	1,790	1.06	1.19	33,167	35,181
4.15	วังน้อย	219.20	34,895	5.54	39,846	5.88	159.66	182.24	4,951	2.92	2.68	45,598	52,049
4.16	บ้านแพรก	39.09	9,605	1.52	9,282	1.39	245.73	237.47	-323	-5.79	-0.68	8,970	8,672
5.	ลพบุรี	6,199.75	664,972	100	720,591	100	107.26	116.23	55,619	33.83	1.62	780,862	846,174
5.1	เมืองลพบุรี	439.75	227,001	34.26	245,656	34.09	518.03	558.63	17,855	10.53	1.52	264,011	285,674
5.2	บ้านหมี่	607.68	80,549	12.11	84,919	11.79	132.55	139.74	4,370	2.58	1.06	89,526	94,383
5.3	โคกสำโรง *	1,532.95	118,350	17.80	117,145	16.26	67.82	76.24	19,47**	11.49	3.09**	136,423	158,873
5.4	ชัยบาดาล	1,678.15	95,492	14.36	104,897	14.56	56.90	62.5	9,405	5.55	1.90	115,228	126,577
5.5	ท่าเรือ	242.89	49,899	7.50	49,759	6.19	205.44	204.86	-140	-2.51	-0.06	49,619	49,460
5.6	พัฒนานิคม	517.00	51,316	7.72	51,913	7.19	89.26	100.22	497	0.29	0.18	52,315	52,822
5.7	สระโบสถ์	304.65	20,651	3.11	23,564	3.27	68.65	77.35	2,913	1.72	2.67	26,888	30,681
5.8	กิ่ง อ.ท่าหลวง	547.00	20,914	3.15	22,157	3.08	38.23	40.51	1,243	0.73	1.16	24,029	24,869
5.9	กิ่งอ.โคกเจริญ *	212.15	-	-	20,681	2.87	-	87.48	-	-	3.09	24,084	28,048
6.	สระบุรี	3,576.49	479,544	100	509,750	100	134.08	142.53	30,206	18.43	1.23	541,859	575,990
6.1	เมืองสระบุรี	452.20	103,710	21.63	118,866	23.32	229.34	262.86	15,156	8.94	2.77	136,237	156,146
6.2	มวกะพยอม	801.16	69,482	14.49	69,423	13.62	86.73	86.65	-59	-1.06	-0.02	69,364	69,305
6.3	หนองแค	262.87	75,823	15.81	75,736	14.86	288.45	288.12	-87	-1.56	-0.02	75,648	75,562
6.4	หนองปรัง	87.08	15,331	3.20	15,820	3.10	176.06	181.67	489	0.29	0.63	16,325	16,845
6.5	บ้านหมอ	203.56	43,076	6.96	46,256	6.43	211.60	227.23	3,183	1.88	1.44	49,677	53,348
6.6	เสาไห้	111.81	26,300	5.48	25,498	5.00	235.23	228.05	-802	-14.38	-0.64	24,692	23,912
6.7	พระพุทธบาท	287.07	46,498	9.70	47,100	9.24	161.98	164.07	602	0.36	0.26	47,710	48,328
6.8	วิหารแดง	204.50	28,485	5.94	31,245	6.13	139.29	152.79	2,760	1.63	1.87	34,272	37,593
6.9	มากเหล็ก	1,019.44	51,418	10.72	60,052	11.78	50.44	58.91	8,634	5.09	3.15	70,136	81,913
6.10	หนองไค้	88.07	13,122	2.74	13,459	2.64	148.84	152.82	337	0.20	0.51	13,805	14,159
6.11	กิ่ง อ.คอนหมัด	58.71	6,299	1.31	6,292	1.23	107.28	107.16	-7	-0.13	-0.02	6,285	6,601

* กิ่ง อ.โคกเจริญแยกจาก อ.โคกสำโรง เมื่อ 7 มี.ค. 30

** การเปลี่ยนแปลงประชากรและอัตราเพิ่มคิดโดยรวมประชากรของกิ่งอ.โคกเจริญ

ที่มา: 1 กองปกครองท้องที่ กรมการปกครอง พ.ศ. 2530
2 กองการทะเบียน กรมการปกครอง พ.ศ. 2525
4 กองทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง พ.ศ. 2530
3,5,6,7,8,9,10,11,12 จากการคำนวณ

4) กลุ่มที่มีประชากรระหว่าง 20,000-39,999 คน มี 18 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอกระจายอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้ จังหวัดชัยนาท ได้แก่ อำเภอมนรมย์ จังหวัดสิงห์บุรี ได้แก่ อำเภอบางระจัน พรหมบุรีและค่ายบางระจัน จังหวัดอ่างทอง ได้แก่ อำเภอไชยป่ารมย์และแสวงหา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ อำเภออุทัย นครหลวง มหาราช บางบาล ภาชี บางปะหัน ลาดบัวหลวงและวังน้อย จังหวัดลพบุรี ได้แก่ อำเภอสระบุรี กิ่งอำเภอท่าหลวง กิ่งอำเภอโคกเจริญ จังหวัดสระบุรี ได้แก่ อำเภอเสนาห์ และวิหารแดง

5) กลุ่มที่มีประชากรน้อยกว่า 20,000 คน มี 6 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอท่าช้าง จังหวัดสิงห์บุรี อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง อำเภอบางซ้ายและบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อำเภอหนองแซง ทนงโคก และกิ่งอำเภอคอนสาร จังหวัดสระบุรี

3.3.2 ความหนาแน่นประชากร

ความหนาแน่นของประชากรในภาคกลางปีพ.ศ. 2530 มีความหนาแน่นเฉลี่ย 165 คน/กม.² ซึ่งมีความหนาแน่นมากกว่าของประเทศซึ่งมีความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ยเพียง 105 คน/กม.² ซึ่งบริเวณที่มีประชากรตั้งถิ่นฐานอยู่หนาแน่นนั้นอยู่ในบริเวณตอนกลางตอนใต้และส่วนใหญ่ของแถบตะวันตกของภาค เนื่องจาก เป็นบริเวณที่ราบลุ่มมีแม่น้ำลำคลองผ่านหลายสาย มีพื้นที่เหมาะสมต่อการเกษตรกรรมและมีโครงข่ายการคมนาคมที่เชื่อมโยงกันได้ดี ครอบคลุมรวมทั้งได้รับการบริการทางสังคมอย่างทั่วถึง ส่วนบริเวณที่มีประชากรอาศัยอยู่เบาบางนั้นได้แก่บริเวณตอนเหนือและตะวันออกของภาค ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นที่ราบลูกคลื่นและมีภูเขาอยู่ทั่วไปคนมีคุณภาพต่ำ และบางแห่งขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง

เมื่อพิจารณาความหนาแน่นในระดับจังหวัดพบว่า ในปี พ.ศ.2525 และ 2530 มีประชากรตั้งถิ่นฐานอยู่หนาแน่นตามลำดับดังนี้ จังหวัดอ่างทอง (267 คน/กม.² และ 283 คน/กม.²) สิงห์บุรี (251 คน/กม.² และ 268 คน/กม.²) พระนครศรีอยุธยา (247 คน/กม.² และ 262 คน/กม.²) สระบุรี (134คน/กม.² และ 143คน/กม.²) ชัยนาท (135 คน/กม.²) และสระบุรี (107คน/กม.² และ 116 คน/กม.²)

สำหรับความหนาแน่นในระดับอำเภอใน พ.ศ. 2525 และ 2530 สามารถแบ่งกลุ่มได้ดังนี้ (ตาราง 3.19 แผนที่ 3.9)

- 1) กลุ่มที่มีความหนาแน่นประชากรมากกว่า 400 คน/กม.² มี 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอพระนครศรีอยุธยาและท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อำเภอเมืองจังหวัดลพบุรี อำเภอเมืองสิงห์บุรีและท่าช้าง จังหวัดสิงห์บุรี และอำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง
- 2) กลุ่มที่มีความหนาแน่นประชากรระหว่าง 300-399 คน/กม.² มี 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอบางระจันและพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี อำเภอป่าโมกและไชโย จังหวัดอ่างทอง
- 3) กลุ่มที่มีความหนาแน่นประชากรระหว่าง 200-299 คน/กม.² มี 17 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองชัยนาทและสรรพยา จังหวัดชัยนาท อำเภอวิเศษชัยชาญและโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง อำเภออุทัย บางปะอิน ผักไห่ เสนา บางบาล บางปะหัน ภาชี และบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อำเภอท่าเรือ จังหวัดลพบุรี อำเภอเมืองสระบุรี หนองแค บ้านหมอ และเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ส่วนอำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ในปี พ.ศ. 2525 ความหนาแน่นประชากรน้อยกว่า 200 คน/กม.²
- 4) กลุ่มที่มีความหนาแน่นประชากรระหว่าง 100-199 คน/กม.² มี จำนวน 16 อำเภอ ได้แก่ อำเภอมโนรมย์และสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี อำเภอแสวงหาและสามโก้ จังหวัดอ่างทอง อำเภอนครหลวง มหาราช บางไทร บางซ้าย ลาดบัวหลวงและวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี อำเภอพระพุทธบาท หนองแซง วิหารแดง หนองโสนและกิ่งอำเภอคอนสาร จังหวัดสระบุรี ส่วนอำเภอหัตถนิคม จังหวัดลพบุรีในปี พ.ศ. 2525 ความหนาแน่นประชากรน้อยกว่า 100คน/กม.²
- 5) กลุ่มที่มีความหนาแน่นประชากรน้อยกว่า 100 คน/กม.² มี 6 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท อำเภอโคกสำโรง ชัยบาดาล สระบุรี กิ่งอำเภอท่าหลวงและโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี อำเภอแก่งคอย และมากเหล็ก จังหวัดสระบุรี

3.3.3 การเปลี่ยนแปลงประชากร

การเปลี่ยนแปลงประชากรของภาคกลาง ระหว่างปี พ.ศ. 2525-2530 ภาคกลางมีประชากรเพิ่มขึ้น 169,512 คน โดยมีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 1.27 ต่อปี เป็นการเพิ่มของจังหวัดลพบุรี มากที่สุด 55,619 คน มีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 1.62 ต่อปีหรือคิดเป็นส่วนแบ่งการเพิ่มของภาคร้อยละ 33.93 รองลงมาคือจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีประชากรเพิ่มขึ้น 37,326 คน มีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 1.15 หรือร้อยละ 22.77 ของส่วนแบ่งการเพิ่มของประชากรภาค อันคับสามมาได้แก่ จังหวัดสระบุรีมีประชากรเพิ่มขึ้น 30,206 หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 1.23 ต่อปี และคิดเป็นร้อยละ 18.43 ของประชากรภาคที่เพิ่มขึ้น ส่วนจังหวัดที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรน้อยที่สุดคือ จังหวัดชัยนาทมีประชากรเพิ่มขึ้น 11,652 คน โดยมีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยเพียงร้อยละ 0.69 ต่อปี หรือคิดเป็นร้อยละ 7.11 ของประชากรที่เพิ่มขึ้นของภาคเท่านั้น

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงประชากรในระดับอำเภอ พบว่าอำเภอที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรเพิ่มขึ้นมีจำนวน 44 อำเภอและ 1 กิ่งอำเภอ อำเภอที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรลดลงมี 9 อำเภอ และ 1 กิ่ง สำหรับอำเภอที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรค่อนข้างสูง โดยมีอัตราการเพิ่มประชากรมากกว่าร้อยละ 2 ต่อปีได้แก่ อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท อำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง อำเภอบางปะอิน วังน้อย และนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อำเภอโคกสำโรงและสระโบสถ์ จังหวัดลพบุรี อำเภอเมืองสระบุรีและมากเหล็กจังหวัดสระบุรี โดยเฉพาะในอำเภอหันคา โคกสำโรง สระโบสถ์และมากเหล็ก เป็นเขตที่มีการบุกรุกป่าสงวนเพื่อเป็นที่ทำกินจำนวนมาก ประกอบกับเป็นเขตที่มีประชากรค่อนข้างเบาบางจึงมีการอพยพประชากรจากถิ่นอื่นเข้ามามาก ทำให้มีอัตราการเพิ่มประชากรสูง ส่วนอำเภอเมืองสระบุรี อำเภอเมืองสิงห์บุรี อำเภอบางปะอิน นครหลวง และวังน้อย ก็เป็นเขตที่ทำสัมปทานป่าอุตสาหกรรม มีเส้นทางคมนาคมขนส่งติดต่อกับพื้นที่ภาคใต้ เชียงและกรุง เทพมหานครสะดวก จึงมีการอพยพย้ายถิ่นเข้ามาในพื้นที่มากและเป็นเหตุให้มีอัตราการเพิ่มสูง

จากลักษณะประชากรของภาคกลาง ซึ่งพิจารณาขนาดและการกระจายตัว ความหนาแน่น และการเปลี่ยนแปลงประชากร กล่าวได้ว่ารูปแบบการกระจายตัวของประชากรในภาคกลาง มีส่วนสัมพันธ์กับลักษณะภูมิประเทศอย่างมาก โดยมีการตั้งถิ่นฐาน มีประชากรและความหนาแน่นมากในบริเวณตอนกลาง ตอนใต้และส่วนใหญ่ของพื้นที่ด้านตะวันตกของภาค ซึ่งได้แก่ พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา และพื้นที่ทางด้านตะวันตกของจังหวัดลพบุรีและสระบุรีซึ่งมีพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำลำคลองไหลผ่านหลายสาย พื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินสูง เหมาะต่อการเกษตรกรรม จึงเป็นเขตที่มีการตั้งถิ่นฐานมาแต่อดีตจนปัจจุบัน

สำหรับพื้นที่ที่มีการตั้งถิ่นฐานค่อนข้างเบาบาง มีจำนวนประชากรและความหนาแน่นต่ำมากนัก จะอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือ ทางตอนเหนือและตะวันออกของภาคซึ่งได้แก่ พื้นที่ทางตะวันตกของจังหวัดชัยนาท ทางเหนือและตะวันออกของจังหวัดลพบุรีและสระบุรี โดยมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลูกคลื่น มีภูเขาอยู่ทั่วไป ดินมีคุณภาพต่ำและเป็นเขตป่าไม้ ทำให้พื้นที่ที่เหมาะสมต่อการตั้งถิ่นฐานมีน้อยนัก อย่างไรก็ตามจากการพัฒนาพื้นที่ทางด้านเส้นทางคมนาคม และการเปิดพื้นที่ป่าใหม่ รวมทั้งการขาดแคลนที่ทำกินเป็นสาเหตุให้มีการอพยพเข้ามีานพื้นที่มากขึ้น พื้นที่เหล่านี้จึงมีอัตราการเพิ่มประชากรค่อนข้างสูง

3.4 การบริการทางสังคม

3.4.1 การบริการการศึกษา

ภาคกลางมีการจัดการบริการด้านการศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่ระดับเด็กเล็ก และอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษาและอุดมศึกษา การให้บริการในระดับต่างๆ ของภาคนี้ ถือได้ว่ามีความสามารถในการให้บริการอย่างทั่วถึงและเพียงพอสมควรทั้งจำนวนสถาบันการศึกษาและบุคลากรที่ให้บริการศึกษา แต่การศึกษาระดับอุดมศึกษามีเพียงจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ลพบุรี และ สระบุรี เท่านั้นที่มีการศึกษาระดับนี้ เมื่อพิจารณาถึง

ตาราง 3.20 จำนวนสถานศึกษา นักเรียน นักศึกษาและครู/อาจารย์ จำนวนตามระดับการศึกษาที่เปิดสอน ปี พ.ศ.2530

ลำดับ	จังหวัด	ก่อนประถมศึกษา			ประถมศึกษา			มัธยมศึกษา			อาชีวศึกษา			อุดมศึกษา		
		สถานศึกษา	นักเรียน	ครู	สถานศึกษา	นักเรียน	ครู	สถานศึกษา	นักเรียน	ครู	สถานศึกษา	นักเรียน	ครู	สถานศึกษา	นักเรียน	ครู
1.	ชัยนาท	150	5,548	184	235	36,350	2,299	16	10,394	607	3	1,012	148	-	-	-
2.	สิงห์บุรี	161	6,901	267	158	22,812	1,628	16	9,450	620	5	3,416	273	-	-	-
3.	อ่างทอง	162	6,133	246	174	29,365	1,332	21	11,925	758	3	2,816	189	-	-	-
4.	พระนครศรีอยุธยา	375	12,156	442	458	73,102	4,152	35	26,528	1,494	8	9,481	529	1	2,781	200
5.	ลพบุรี	264	13,588	527	464	76,725	4,496	27	23,713	1,159	8	9,609	430	1	3,733	140
6.	สระบุรี	286	10,305	424	387	58,829	3,334	22	19,551	980	5	3,407	264	2	905	57
ภาคกลาง		1,398	54,631	2,100	1,876	297,183	17,241	138	101,561	5,618	33	29,741	1,833	4	7,459	397

ที่มา: แบบรายงานการศึกษาส่วนภูมิภาค ภาคสถิติ สนง.ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

หมายเหตุ: สถานศึกษาบางแห่งเปิดสอนหลายระดับ จึงนับเป็น 1 แห่งในแต่ละระดับที่เปิดสอน

ทรัพยากรด้านการศึกษาแต่ละจังหวัด พบว่าจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางการศึกษาในระดับภาค โดยมีจังหวัดอื่น ๆ มาใช้บริการในระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาค้ำย ในระดับอาชีวศึกษานั้นมีสถาบันการศึกษาอยู่ 9 แห่ง และในระดับอุดมศึกษามีวิทยาลัยครู 1 แห่ง

จังหวัดที่มียุทธศาสตร์ด้านการศึกษารองลงมาคือจังหวัดลพบุรี มีจำนวนสถานศึกษาและสถาบันศึกษาในระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษามากเป็นอันดับสอง โดยมีสถานศึกษาระดับอาชีวะ 8 แห่ง และวิทยาลัยครู 1 แห่ง และจังหวัดที่มียุทธศาสตร์เป็นอันดับสามคือจังหวัดสระบุรี มีสถานศึกษาระดับอาชีวะศึกษา 5 แห่ง และระดับอุดมศึกษามีวิทยาลัยพยาบาล 2 แห่ง

สำหรับจังหวัดชัยนาท สิงห์บุรี และอ่างทอง ยังไม่มีบริการให้บริการในระดับอุดมศึกษา คงให้บริการเฉพาะระดับมัธยมศึกษาและอาชีวะศึกษา ซึ่งสถานศึกษาส่วนใหญ่จะให้บริการเฉพาะภายในจังหวัด

3.4.2 การบริการทางสาธารณสุข

ในปี พ.ศ. 2530 กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เป็นภาคที่มีบุคคลลากรและสถานบริการทางสาธารณสุขกระจุกตัวอยู่หนาแน่น มีแพทย์ประมาณร้อยละ 44 ของจำนวนแพทย์ทั้งประเทศและมีพยาบาลประมาณร้อยละ 42 ของจำนวนพยาบาลทั้งประเทศ ซึ่งส่งผลให้เกือบทุก ๆ ภาคมีสัดส่วนของประชากรต่อบุคคลลากรทางสาธารณสุขสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ สำหรับภาคกลางมีสัดส่วนประชากรต่อแพทย์ และสัดส่วนประชากรต่อพยาบาลเป็น 7,688 : 1 และ 2,133:1 ตามลำดับ ในขณะที่ประเทศมีสัดส่วนประชากรต่อแพทย์และสัดส่วนประชากรต่อพยาบาลเป็น 5,624:1 และ 1,752:1 ตามลำดับ ถ้าเปรียบเทียบกับมาตรฐานสาธารณสุขจะพบว่าสัดส่วนประชากรต่อแพทย์สูงกว่าสัดส่วนของมาตรฐาน และสัดส่วนประชากรต่อพยาบาลต่ำกว่าสัดส่วนของมาตรฐาน ซึ่งแสดงถึงจำนวนแพทย์ที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอ แต่จำนวนพยาบาลนั้นน่าจะพอเพียงที่จะให้บริการได้อย่างทั่วถึง แต่ในสภาพความเป็นจริงนั้นการให้บริการกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่ชุมชน เมือง เป็นส่วนใหญ่ การให้บริการในพื้นที่ชนบทยังขาดแคลนอยู่มาก

เมื่อพิจารณาการให้บริการสาธารณสุขระดับจังหวัด (ตาราง 3.21 และ 3.22) พบว่าจังหวัดสระบุรี มีขีดความสามารถในการให้บริการทางด้านสาธารณสุขสูงสุดเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาค ทั้งในด้านสถานพยาบาลและบุคลากรทางสาธารณสุข โดยเป็นที่ตั้งโรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลชุมชน รวมทั้งโรงพยาบาลเอกชนและโรงพยาบาลที่สังกัดหน่วยงานอื่น จำนวน 12 แห่ง มีจำนวนเตียงรวมกัน 1,416 เตียง เทียบกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและลพบุรีที่มีจำนวนโรงพยาบาลมากกว่าแต่มีจำนวนเตียงที่สามารถรับผู้ป่วยได้เพียง 593 เตียง และ 1,347 เตียง ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนการให้บริการ พบว่ามีเพียงจังหวัดสระบุรีและสิงห์บุรี เท่านั้นที่มีสัดส่วนการให้บริการต่ำกว่าภาค แสดงถึงควมมีประสิทธิภาพในการให้บริการสูงกว่าจังหวัดอื่น ๆ สำหรับจังหวัดที่มีขีดความสามารถในการให้บริการต่ำสุดคือจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีบุคลากรทางสาธารณสุขต่อประชากรสูงกว่าจังหวัดอื่น ๆ ทำให้มีความสามารถในการให้บริการประชาชนอยู่ในระดับต่ำ

สำหรับปัญหาทั่ว ๆ ไปในการพัฒนาด้านสาธารณสุขของแต่ละจังหวัดของภาคกลางที่พบได้แก่ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ยังไม่พอเพียงที่จะให้บริการได้ทั่วถึงและครอบคลุมหมดทั้งภาค นอกจากนี้ การใช้บริการที่สถานบริการยังไม่คุ้มค่าโดยเฉพาะสถานอนามัย เมื่อประชาชนเจ็บป่วยเพียงเล็กน้อยก็นิยมไปใช้บริการในโรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป และโรงพยาบาลชุมชนมากกว่าที่จะไปสถานอนามัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 3.21 แสดงจำนวนสถานพยาบาลของจังหวัดในภาคกลาง แยกตามสังกัด ปี พ.ศ. 2530

ลำดับ	จังหวัด	หน่วยงานสังกัดกระทรวงสาธารณสุข							รพ. สังกัด กระทรวง อื่น	รพ. เอกชน	รพ. ที่มีเตียง
		รวม	สสอ.	สสภอ.	รพศ.	รพท.	รพช.	ศอ/สพด.			
1.	ชัยนาท	67	6	0	0	1	3	57	0	1	5
2.	สิงห์บุรี	57	6	0	0	2	2	47	0	4	8
3.	อ่างทอง	86	7	0	0	1	4	74	0	0	5
4.	พระนครศรีอยุธยา	232	16	0	0	1	11	204	1	2	15
5.	ลพบุรี	130	6	3	0	2	5	114	6	1	14
6.	สระบุรี	134	10	1	1	1	6	115	1	2	12
ภาคกลาง		706	51	4	1	8	31	611	8	10	59

ที่มา: สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข

ตาราง 3.2.2 ทรัพยากรสาธารณสุขและสัดส่วนการให้บริการทางสาธารณสุขของจังหวัดในภาคกลาง ปี พ.ศ. 2530

ลำดับ	จังหวัด	ประชากร	ทรัพยากรสาธารณสุข					สัดส่วนการให้บริการประชากร				
			เตียง	แพทย์	ทันตแพทย์	เภสัชกร	พยาบาล	:เตียง	:แพทย์	:ทันตแพทย์	: เภสัชกร	:พยาบาล
1.	ชัยนาท	344,362	435	36	7	5	129	792:1	9,566:1	49,195:1	68,872:1	2,670:1
2.	สิงห์บุรี	220,066	690	49	4	5	175	319:1	4,491:1	55,017:1	44,013:1	1,258:1
3.	อ่างทอง	273,623	328	22	5	5	99	834:1	12,437:1	54,725:1	54,725:1	2,766:1
4.	นครศรีอยุธยา	668,611	592	54	8	9	222	1,129:1	12,382:1	83,576:1	74,290:1	3,012:1
5.	ลพบุรี	720,591	347	99	11	14	297	535:1	7,279:1	65,508:1	51,471:1	2,426:1
6.	สระบุรี	509,750	1,416	96	12	12	361	360:1	5,310:1	42,479:1	42,479:1	1,412:1
ภาคกลาง		2,737,003	4,808	356	47	50	1,283	569:1	7,688:1	58,234:1	54,740:1	2,133:1
ประเทศ		53,873,172	87,554	9,580	1,468	3,622	30,752	615:1	5,624:1	36,698:1	14,874:1	1,752:1

ที่มา: รายงานสถิติสาธารณสุข ประจำปี 2530 สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข